

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra botaniky a fyziologie rostlin

**Význam ekologického zemědělství a agroturistiky pro
udržitelný rozvoj venkova**

Diplomová práce

Autor práce: Hana Březinová

Vedoucí práce: Ing. Helena Hniličková, Ph.D.

© 2015 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Význam ekologického zemědělství a agroturistiky pro udržitelný rozvoj venkova" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 7. dubna 2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Heleně Hnilíčkové, Ph.D. za podnětnou a odbornou pomoc při zpracování této práce.

Význam ekologického zemědělství a agroturistiky pro udržitelný rozvoj venkova

Souhrn

Diplomová práce se zabývá problematikou ekologického zemědělství a agroturistiky ve vazbě na udržitelný rozvoj venkova. Ekologické zemědělství a zejména pak ve spojení s agroturistikou se jeví jako vhodný způsob rozvoje venkova, jež je schopen zabezpečit environmentální, sociální a ekonomickou integritu venkovských lokalit.

Cílem práce je analyzovat současný stav ekologického zemědělství včetně agroturistiky, naznačit tendence budoucího vývoje, poukázat na možné překážky jejich dalšího rozvoje a definovat doporučení tak, aby byl zajištěn udržitelný rozvoj venkova.

Literární přehled představuje souhrn informací o rozvoji českého venkova, přístupech udržitelnosti, problematice ekologického zemědělství a agroturistiky. Součástí práce je realizované dotazníkové šetření, zaměřené na potenciální účastníky agroturistiky s cílem zjistit jejich zájem a povědomí o agroturistice. Na základě diskuse výsledků dotazníkového šetření a poznatků z literárního přehledu je provedena SWOT analýza agroturistiky provozované na ekologicky hospodařících farmách. V práci jsou rovněž využity příklady dobré praxe.

Práce potvrzuje stanovené hypotézy, že ekologické zemědělství ve spojení s agroturistikou je perspektivní formou zemědělského hospodaření s ohledem na udržitelný rozvoj venkova, dále že český turista má zájem o agroturistiku provozovanou na ekologicky hospodařících farmách a v neposlední řadě potvrzuje hypotézu, že produkt, jež účastník agroturistiky očekává, přispívá k udržitelnému rozvoji venkova. Významnou bariéru vyššího zájmu o agroturistiku představuje nedostatečné povědomí mezi lidmi o nabízených službách. Poukázáno je rovněž na některé negativní jevy, které s sebou neuvážený rozvoj agroturistiky na ekologických farmách přináší, a jež mohou narušit jedinečnost českého venkova.

Klíčová slova: venkov, ekologické zemědělství, agroturistika, udržitelný rozvoj, farma

The importance of organic farming and agrotourism for sustainable rural development

Summary

The aim is to analyze the current state of organic agriculture, including agrotourism, suggest future development trends, to identify possible obstacles to their further development and define recommendations to ensure sustainable rural development.

A review of literature presents summary information of the development in the Czech countryside, approaches sustainability issues of ecological agriculture and agritourism. Implemented's own survey, focusing on agro-tourism potential participants to identify their interest and awareness of agrotourism. Based on the discussion of its own results and findings from the literature review is conducted SWOT analysis of ecofarms running agrotourism. The thesis is also uses examples of good practice.

This thesis confirmed the hypothesis that organic farming in conjunction with agrotourism is promising form of farming with a view to sustainable rural development. As well the Czech tourist is interested in agro operated ecological farms. Finally the thesis confirmed the hypothesis, that the product expected by agrotourism participants contributes to sustainable rural development. The thesis also found, that a significant barrier to increased interest in agrotourism is a lack of awareness about offered services among people. It is also pointed to some negative effects, that come with the impetuous development of agrotourism, that can be generated by organic farms, which can disrupt the uniqueness of the Czech countryside.

Keywords: rural areas, organic farming, agrotourism, sustainable development, farm

Obsah

1 Úvod	8
2 Vědecká hypotéza a cíle práce	9
3 Literární přehled.....	10
3.1. Venkov	11
3.1.1. Charakteristika venkova	11
3.1.2. Historický vývoj českého venkova.....	13
3.1.3. Typologie současného českého venkova.....	16
3.1.4. Provázanost venkova se zemědělstvím	18
3.2. Udržitelný rozvoj venkova	19
3.2.1. Rozvoj venkova	19
3.2.2. Udržitelný rozvoj.....	20
3.2.3. Koncepce udržitelného rozvoje venkova ve strategických dokumentech	22
3.2.4. Udržitelný rozvoj venkova předmětem společné zemědělské politiky	23
Evropské unie	23
3.2.5. Udržitelný rozvoj venkova na národní úrovni.....	25
3.2.6. Aktéři udržitelného rozvoje venkova	26
3.3. Ekologické zemědělství	27
3.3.1. Základní vymezení ekologického zemědělství.....	27
3.3.2. Stav ekologického zemědělství v České republice.....	30
3.3.3. Produkční a mimoprodukční funkce ekologického zemědělství.....	32
3.3.4. Podpora ekologického zemědělství	33
3.3.5. Kontrola a certifikace ekologického zemědělství.....	34
3.4. Agroturistika	36
3.4.1. Agroturistika jako forma venkovského cestovního ruchu.....	36
3.4.2. Základní vymezení agroturistiky	36
3.4.3. Předpoklady pro rozvoj agroturistiky	37
3.4.4. Vývoj a současný stav agroturistiky	38
3.4.5. Orgány a organizace působící v oblasti agroturistiky	39
3.4.6. Agroturistika jako produkt venkova	40
4 Materiál a metody	42
5 Výsledky.....	44
6 Diskuse	55
6.1. SWOT analýza	59
7 Příklady dobré praxe.....	63
7.1. Příklad dobré praxe – Galloway farma	63
7.2. Příklad dobré praxe - Farma Menšík.....	65
8 Závěr	67

9 Seznam použité literatury	69
10 Seznam internetových zdrojů	74
11 Seznam obrázků, tabulek a grafů.....	76
12 Seznam příloh.....	78

1 Úvod

Venkov je jedinečné prostředí, jež je třeba rozvíjet šetrně s ohledem na jeho historický vývoj, přírodní podmínky, místní ekonomiku, sociologické problémy a potřeby místních obyvatel. Na rozdíl od minulosti, kdy hlavní hnací silou rozvoje venkova bylo zemědělství, v současné době je k zajištění životaschopnosti venkova důležitá diverzifikace činností a to jak zemědělské, tak nezemědělské povahy.

Jedním z východisek pro současný a budoucí rozvoj venkova, který respektuje jeho specifické prostředí, je teorie udržitelnosti, kdy podstatou udržitelného rozvoje je zajištění takového rozvoje, který uspokojí potřeby současných generací při zachování možnosti příštím generacím uspokojovat jejich vlastní potřeby. Snahou udržitelného rozvoje venkova je především zabránit jeho vylidňování, což je zásadní problém současného venkova a zároveň zachovat přírodní a kulturní ráz krajiny. Udržitelný rozvoj venkova by měl zabezpečovat environmentální, sociální a ekonomickou integritu venkovské lokality.

Ekologické zemědělství vzniklo jako reakce na stále se zvyšující chemizaci zemědělství, na snížení kvality potravin a na zprávy o poškozování půdní úrodnosti. Snahou ekologických zemědělců by měla být nejen produkce kvalitních a zdravých potravin, případně jiných výrobků, ale i péče o krajinu a životní prostředí. Ekologické zemědělství však realizuje nižší výnos oproti konvenčnímu zemědělství. Mnoho ekologických zemědělců se tak věnuje nezemědělským činnostem, jako například agroturistice. Ve spojení s agroturistikou může ekologické hospodaření zajistit zemědělcům stabilitu příjmu, obohatit venkov o nové pracovní příležitosti, zprostředkovat potřebný kontakt mezi venkovským a městským obyvatelstvem a vést k rozvoji a zkvalitňování infrastruktury a služeb na venkově. Ekologické zemědělství ve spojení s agroturistikou se tak jeví jako vhodná forma udržitelného rozvoje venkova. Toho však nelze dosáhnout bez strategického plánování, zájmu turistů, zapojení místních obyvatel a podpory na místní, regionální, národní a také evropské úrovni.

2 Vědecká hypotéza a cíle práce

Hlavním cílem práce je analyzovat problematiku a význam ekologického zemědělství a agroturistiky ve vazbě na udržitelný rozvoj venkova. Práce se zabývá následujícími hypotézami.

1. Ekologické zemědělství ve spojení s agroturistikou je perspektivní forma zemědělského hospodaření s ohledem na udržitelný rozvoj venkova.
2. Český turista má zájem o agroturistiku provozovanou na ekologicky hospodařících farmách.
3. Produkt, jež účastník agroturistiky očekává, přispívá k udržitelnému rozvoji venkova.

Cílem práce je zároveň analyzovat současný stav ekologického zemědělství a provozování agroturistiky, naznačit tendence budoucího vývoje, poukázat na možné překážky jejich dalšího rozvoje a jasně a konkrétně definovat případná doporučení tak, aby byl zajištěn udržitelný rozvoj venkova.

K dosažení výše vytyčených cílů bude provedena analýza dosud publikovaných poznatků o současném stavu rozvoje venkova, přístupů udržitelnosti, problematiky ekologického zemědělství a agroturistiky. Dále bude provedena metoda dotazníkového šetření a na závěr budou získané informace využity pro SWOT analýzu silných, slabých stránek a zároveň příležitostí a hrozeb, jež s sebou ekologického zemědělství včetně agroturistiky přináší.

3 Literární přehled

Venkov prochází od počátku 90. let 20. st. celou řadou ekonomických, sociálních a kulturních proměn. Binek et al. (2007) uvádí, že Česká republika usiluje v oblasti venkova o udržitelný rozvoj regionů, o růst kvality života všech obyvatel v těchto regionech a to na základě podpory nových ekonomických aktivit s důrazem na inovace, na tvorbu pracovních míst v regionálním i místním měřítku, na zlepšení kvality infrastruktury, na rozvoj lidských zdrojů a na prohlubování sociální integrace.

Udržitelný rozvoj byl v roce 1988 definován Organizací pro výživu a zemědělství (FAO) jako řízení a zachování přírodních zdrojů a zaměření technologických a institucionálních změn takovým způsobem, aby bylo zajištěno dosažení a uspokojování lidských potřeb pro současné a budoucí generace. Takový udržitelný rozvoj v zemědělství, lesnictví a rybolovu šetří půdu, vodu, rostliny, živočichy, předchází degradaci životního prostředí, je ekonomicky a technicky životaschopný a sociálně přijatelný (FAO, 1988).

Macháček et al. (2012) uvádí, že venkovský prostor má zásadní význam z hlediska jeho udržitelného rozvoje. Rozvoj venkova souvisí s využitím venkovského potenciálu a rozvojem jak zemědělského, tak i nezemědělského sektoru. Macháček et al. (2012) dále upozorňuje na nutnost brát v potaz ochranu životního prostředí a krajinnotvornou funkci v souvislosti s příchodem dalších aktivit, např. cestovního ruchu. Ještě před několika dekádami byl venkov spojen zejména s produkčními činnostmi v zemědělství a lesnictví. V dnešní době dochází již mnohem více k soustředění se na přírodní kapitál, neprodukční aktivity venkova a ekosystém venkovských oblastí. Důraz je tak kladen na multifunkčnost venkovského prostředí, která umožňuje ekonomické a především pak ekologické zaměření.

Binek et al. (2007) považuje harmonický rozvoj zemědělské výroby v souladu s přírodními podmínkami jako jednu z podmínek trvalé udržitelnosti venkova. Udržitelným způsobem hospodaření je ekologické zemědělství, jež dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky tak, aby zachovalo přírodní ekosystémy v krajině, chránilo přírodu a její diverzitu.

Další činností na venkově, jež směřuje k udržitelnému rozvoji venkovských oblastí, je agroturistika (též agroturismus), která je jakýmsi splynutím turismu se zemědělskou činností. Je provozována podnikateli, respektive zemědělci, kterým slouží jako dodatečný zdroj příjmů. Agroturistika spočívá v poskytování turistických nebo rekreačních pobytů na venkově, na

rodinných farmách. Pásková et Zelenka (2002) shledávají za hlavní náplň těchto pobytů poznávání způsobu života venkovských obyvatel v blízkém kontaktu s přírodou, dále spoluúčast na zemědělských činnostech, aktivní odpočinek ve formě turistiky, jízdy na koni a další podobné aktivity.

3.1. Venkov

3.1.1. Charakteristika venkova

Pojem venkov je tak obsáhlý a široký, že ho nelze vykládat pouze z jednoho hlediska. Nutno říci, že jedna správná definice pojmu „venkov“ neexistuje a v České republice není tento pojem vymezen zákonem. Ve vědecké a odborné literatuře se tak můžeme setkat s charakteristikami venkova z nejrůznějších pohledů. Venkov je vymezován nejčastěji geograficky, demograficky, urbanisticky, sociologicky nebo ekonomicky. Z pohledu sociologie venkov definují Maříková et al. (1996) jako obydlený prostor mimo městské lokality tradičně orientovaný na zemědělství a s menší hustotou obyvatel, ale i jiným způsobem života většinou spojeným s přírodou a také jinou sociální strukturou ve srovnání s městem. Urbanismus pohlíží na venkov jako na venkovské sídlo s typickou urbanistickou strukturou, jíž charakterizuje nízkopodlažní volná zástavba, vyšší počet rodinných domů a často také hospodářské zázemí domů, které v současné době již neslouží pro hospodářské účely, ale pro zabezpečení chodu domu. Ekonomické definice zase zmiňují zemědělství a výrobu potravin jako převažující ekonomickou činnost obyvatel venkova a dále poukazují na významný počet osob cestujících každodenně za prací mimo jejich domovskou obec.

Na mezinárodní úrovni je všeobecně uznávána definice Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), která používá ukazatele hustoty obyvatel podle jednotek NUTS III. Definice je založena na charakteristice venkova z hlediska hustoty zalidnění s hranicí do 150 obyvatel/km². Na regionální úrovni jsou dle této definice regiony vymezeny do tří skupin. První skupinu tvoří „převážně venkovské regiony“, kdy více jak 50 % obyvatel regionu žije ve venkovských obcích. Další skupinou jsou „významně venkovské regiony“, kdy ve venkovských obcích žije 15 % – 50 % obyvatel regionu. A poslední skupinu tvoří „převážně městské regiony“, kdy ve venkovských obcích žije méně než 15 % obyvatel regionu.

Na úrovni České republiky je venkov nejčastěji vymezován z hlediska počtu obyvatel. Zákon o obcích stanovil hranici 3 000 obyvatel, kdy obce do 3 000 obyvatel jsou považovány za venkovské, kdežto obec, která má alespoň 3 000 obyvatel je již městem, pokud tak stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády (Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích). V literatuře a jiných pramenech je však pro venkovské obce častěji používána tradiční hranice 2 000 obyvatel.

Pro upřesnění dané problematiky je nutno říci, že pojem venkov do sebe zahrnuje několik dalších pojmů, jimiž jsou zejména venkovský prostor, venkovské sídlo a vesnice. Venkovský prostor jako prostor mimo městské osídlení zahrnuje jak venkovská sídla, tak i krajinu. Venkovské sídlo charakterizuje Slepíčka (1981) jako prostorově oddělené sídelní útvary mimo města. Venkovská sídla zahrnují samoty, malé skupiny domů (osady) i vesnice. Vesnici pak stejný autor vykládá jako relativně kompaktní venkovské sídlo, které je typické svým charakterem zástavby, strukturou ploch intravilánu, velikostí staveb a jejich funkčním využitím a také skladbou obyvatelstva a jejich počtem.

V mnoha dalších definicích je venkov nejčastěji vymezován ve vztahu k městu, jako opak k městskému prostředí. Dichotomické teorie o protikladu venkova a města často uvádí, že se jedná o dva zcela rozdílné prostory lišící se nejen přírodními podmínkami, ale i společností nebo kulturou. Tyto původní teorie již byly překonány. V dnešní době je více než jasné, že venkov a město jsou dvě prostředí, která se navzájem ovlivňují a jejichž obyvatelé jsou ve vzájemném kontaktu. Obyvatelé venkova velmi často dojíždějí do měst za prací, kde mohou současně uspokojovat své další potřeby, jimiž jsou například nákupy, služby, kultura. Lidé z města zase venkov vyhledávají jako místo pro relaxaci a trávení volného času. Pělucha et al. (2012) navíc uvádí, že většina venkovských obyvatel žije dnes ve skrze městským způsobem života. Elektrifikace venkova byla dokončena již před desítkami let. Domy a byty jsou ve většině napojeny na vodovodní infrastrukturu, vybavenost domácností je na moderní úrovni. Rovněž vlastnění automobilu je na venkově považováno téměř za nebytnost.

Ve vztazích městských a venkovských obyvatel však někdy dochází k nežádoucí rivalitě a to zejména vlivem rozdílů v životní úrovni jednotlivých obyvatel a z důvodu vzájemného neporozumění odlišnému životnímu stylu. Přesto však z průzkumů posledních let, jež se zabývají rozpory mezi sociálními skupinami, obecně vyplývá, že celkové napětí mezi městem a venkovem se snižuje.

Nutno podotknout, že s venkovem se pojí řada nepříznivých vlivů, z nichž ne všechny jsou charakteristické výhradně pro venkovské oblasti. Nejčastěji bývají zmiňovány problémy spjaté s vylidňováním venkova, stárnutím populace, nezaměstnaností, nedostatečnou kvalitou služeb, nebo špatnou dopravní dostupností. Co se týče vylidňování venkova, statistická data posledních let dokazují, že tento proces byl zastaven již v polovině 90. let minulého století. Dle dat Českého statistického úřadu z roku 2009 ubývá od roku 2000 obyvatel v městském prostoru ve prospěch venkova. Problém stárnutí populace zase nelze považovat za specifický problém venkova, nýbrž stárnutí se týká i obyvatel měst. Do budoucna je předpokládán nárůst populace seniorů a pokles počtu narozených dětí. Nicméně Český statistický úřad potvrdil, že venkovská populace je oproti minulosti mladší. Je tomu tak z důvodu vyšší plodnosti žen, s tím souvisejícím migračním přírůstkem a současně v důsledku vyšší úmrtnosti.

Problematickou zůstává horší vzdělanostní struktura venkovského obyvatelstva, která je v současné době skutečně horší než ve městech. Stejně jako se však zvyšuje celková vzdělanost obyvatel České republiky, předpokládá se do budoucna i zvýšení vzdělanosti obyvatel venkova. Vliv na zvyšující se vzdělanost může mít rovněž migrace, tedy lidé s vyšším vzděláním, kteří se stěhují na venkov.

Nezaměstnanost na venkově je spojena s nižší nabídkou pracovních míst a vede k nižší ekonomické aktivitě obyvatelstva, zejména osob ve věku 55 – 64 let a žen. Jak uvádí Pělucha et al. (2012) typickým znakem venkovské nezaměstnanosti jsou také silné sezónní výkyvy, kdy počet nezaměstnaných v zimě narůstá a dále výrazné regionální diference. Často je nedostatek pracovních míst ve venkovských sídlech řešen dojížděním za prací do měst.

3.1.2. Historický vývoj českého venkova

Základ našeho současného osídlení lze spatřovat ve vrcholném středověku, tedy v období 13. - 15. století. V této době probíhala tzv. středověká kolonizace. Kolonizací byl pověřen „lokátor“, osoba, jež měla za úkol vybrat vhodné území pro budoucí nové sídlo. Tato území musel lokátor dále rozměřit na stejné díly, tzv. lány a nabídnout ho novým obyvatelům. Tímto způsobem vznikaly vesnice návěsího typu, které tvoří dodnes historické jádro většiny našich vesnic. Později vznikaly i další urbanistické formy vesnic např. vesnice lánová, shluková nebo ves z rozptýlených dvorců.

Období renesance obohatilo český venkov zejména o zámky, lovecké záměčky, letohrádky, altány a k nim přilehlé renesanční zahrady, které prozatím nesouvisely přímo se stavbami. Za doby renesance byla bažinatá oblast východních a jižních Čech přeměněna na oblast rybníků a odvodňovacích kanálů.

Baroko se u nás objevuje od poloviny 17. století a pokračuje ve výstavbách, opravách a přestavbách renesančních zámků, kostelů a klášterů. Zahrada je v baroku spojena s budovou a je její důležitou součástí. Krajina již neslouží pouze k hospodářským účelům, ale také k rekreaci a trávení volného času panstva. Z tohoto důvodu je kladen důraz na zvelebování krajiny a její výtvarné řešení. V krajině se rovněž objevují různé kapličky, sochy světců, křížové cesty, boží muka, smírčí kříže - tak typické pro českou kulturní krajinu. Za doby Marie Terezie bylo uskutečněno první číslování vesnic, které již ve většině nebylo do dnešní doby měněno. Dále byl dokončen druhý, po Berní rule úplný, Tereziánský katastr. Od roku 1775 probíhal na českém venkově proces zvaný Raabizace. Tento proces spočíval ve zrušení panských, městských nebo jezuitských dvorů a v jejich následném rozparcelování, rozprodání či propůjčení novým majitelům, často poddaným. Vznikaly tzv. raabizační vsi s typizovanými chalupami nebo menšími usedlostmi.

V 19. století byla zrušena robota. Selský stav a rodící se podnikatelská vrstva započaly s výstavbou nových usedlostí a selských statků. Došlo k rozšíření zástavby sídel do délky a šířky. Starší konstrukce jsou v této době nahrazovány novými. Rozvíjející se průmysl a nové pracovní příležitosti postupně přiměly část vesnického obyvatelstva k odchodu do měst. V 19. století byla dokončena silniční a železniční síť. Doprava začala ovlivňovat strukturu, uspořádání a rozvoj venkovských sídel. Na druhé straně však romantismus a vlastenectví vedlo v této době k rozšíření zájmu o přírodu a zvelebování krajiny. Vznikly nové parky, pěší turistické stezky, rozhledny apod.

Dvacáté století, zejména meziválečné období, přineslo na venkov bydlení městského typu. Po druhé světové válce a následném vysídlení Němců došlo k zániku mnoha pohraničních vesnic, na jejichž místech vzniklo pohraniční pásmo. K úbytku vesnic přispěla také velkoplošná těžba uhlí. Po roce 1948 došlo na českém venkově k radikálním změnám. Soukromé vlastnictví půdy a některých staveb se změnilo na státní. Kolektivizace československého venkova v 50. letech 20. století byla jednou z klíčových událostí v dějinách českého venkova, která zcela změnila jeho majetkovou a sociální strukturu. Po převzetí moci Komunistickou stranou Československa se z vládnoucích míst široce propagovalo provedení socializace vesnice a

zemědělství, jejímž základem mělo být združstevňování zemědělství, zakládání výrobních, zemědělských družstev. Jak uvádí Blažek et Kubálek (2008) proces kolektivizace, čili zavádění centrálně administrativního systému do zemědělství, byl tehdy záměrně ztotožňován s družstevnictvím, které mělo v Československu dlouhodobou tradici. Oba termíny se však od sebe zásadně liší – při združstevňování narozdíl od kolektivizace, dochází k vytváření samostatných a samosprávných organizací, které se chovají jako samostatné hospodářské subjekty a pracují v podmínkách tržního hospodářství.

Blažek et Kubálek (2008) dále shrnují, jak v důsledku kolektivizace česká krajina utrpěla a to nejen z hlediska stability ekosystémů, ale také ztrátou určitého lidského rozměru. Konkrétně jde o vyšší znečištění životního prostředí průmyslovým zemědělstvím, ztrátu druhové diverzity pěstovaných plodin a chovaných domácích zvířat. Jde také o snížení ekonomické hodnoty znehodnocovaných složek krajiny (půdy, vody apod.), patří sem i změny způsobu života řady rolnických domácností, likvidace zemědělských strojů a budov. Rekreační hodnotu krajiny negativně ovlivnila její nedostupnost v důsledku pozemkových úprav. Krajina začala být vnímána pouze jako prostor pro výrobu potravin. A v neposlední řadě se dá v souvislosti s kolektivizací hovořit o snížení hodnoty domova, která je charakterizována ztrátou identifikace se scelenou krajinou, snížením dostupnosti krajiny jako podmínky obytnosti, jež vedly ke ztrátě identity a k vykořenění z vlastního prostoru.

Po vzoru sovětského svazu byla na vesnicích prováděna výstavba typizovaných bytovek a zemědělských areálů. Od 60. let dochází ke změně krajiny – scelování půdy, úbytku tzv. nelesní zeleně, zániku polních cest nebo zmenšování vodních ploch. Všechny tyto změny vedly k ekologickým problémům a jejich dopady, např. v podobě záplavových jevů, nás provází dodnes. Rozhodnutí o střediskové soustavě obcí přineslo rozčlenění obcí na střediska nadmístního významu, místního významu, trvalého významu a neperspektivní střediska. Zatímco neperspektivní sídla byla takřka odsouzena ke svému zániku, perspektivní obce čerpaly státní prostředky na jejich rozšíření a další rozvoj, zejména v oblasti kultury, vzdělávání, sportu apod. Ve významných obcích rovněž probíhala nekontrolovatelná výstavba typových rodinných a bytových domů v městském stylu, nehodících se do českého, venkovského prostředí.

Rok 1989 přinesl mnoho politických, ekonomických, hospodářských a sociálních změn. Privatizace a soukromé podnikání vzbudilo zájem o novou výstavbu rodinných domů městského typu a o komerční nebytové prostory na venkově. Problémem nově budovaných

obytných čtvrtí, se stala nedostatečná a často také zcela chybějící občanská vybavenost. Místní obyvatelé tak byli, a v některých oblastech stále jsou plně odkázáni na osobní dopravu, jak jsme tomu dnes svědky například u tzv. satelitních městeček. V dnešní době se na venkově setkáváme s bydlením v přestavěných nebo zrekonstruovaných, původních hospodářských usedlostech, dále přetrvává bydlení v rodinných domech, ze 70. let 20. století a rovněž pokračuje výstavba typizovaných novostaveb. Na venkově se nachází také mnoho rekreačních objektů, tzn. chaty, chalupy, rekreační domy, letní byty apod.

3.1.3. Typologie současného českého venkova

Podle dat Českého statistického úřadu z roku 2009, který považuje za venkovské obce všechny obce s velikostí do 2 000 obyvatel, a dále obce s velikostí do 3 000 obyvatel, které mají hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel/km² je v České republice 6 253 obcí, což představuje 79 % rozlohy státu, na které žije 30 % obyvatel republiky. Venkovská obec je průměrně 11 km² velká a má 550 obyvatel. Hustota zalidnění venkovského prostoru je devětkrát menší v porovnání s prostorem městským. Ačkoliv se aktuální údaje každoročně mění, počet obcí je v posledních letech relativně stálý. Dochází však ke změnám mezi velikostními kategoriemi obcí. Konkrétně ubývá obcí v nejmenší velikostní kategorii do 200 obyvatel. Pělucha et al. (2012) vidí za úbytkem počtu nejmenších obcí jejich rozvoj a posun do větší velikostní kategorie.

Stejně tak jako neexistuje jedna správná definice pro pojem venkov, neexistuje ani jeden stejný český venkov. Typy českého venkova jsou odlišné historickým vývojem, přírodními podmínkami, dále z hledisek geografických nebo ekonomických. Důležitá je rovněž odlišnost vzhledem k poloze vůči hlavním jádrům sociálně - ekonomických aktivit a vůči dopravním tahům. Perlín (2010) uvádí 6 typů českých venkovských oblastí. Jsou jimi suburbánní zóny, venkov v bohatých zemědělských oblastech, bohaté Sudety, chudé Sudety, vnitřní periferie a moravsko-slovenské pomezí. Níže budou zmíněné oblasti stručně charakterizovány.

Suburbánní zóny

Suburbánní zóny vznikají v blízkosti velkých měst. V původním venkovském prostoru se prosazují typicky městské činnosti a městský způsob života obyvatel. Původní venkovský charakter oblastí se vytrácí. Takovéto zóny jsou postupně napojeny na městské technické infrastruktury a propojeny městskou hromadnou dopravou. Služby jsou dobře dostupné a stále

se zkvalitňují. Tyto proměny jsou nejčastěji patrné v okolí Prahy a dalších velkých měst Brna, Ostravy, Plzně, případně dalších.

Venkov v bohatých zemědělských oblastech

Dalším typem je venkov v bohatých zemědělských oblastech. Jde o oblasti se stabilizovanou a intenzivní zemědělskou výrobou. Sídla v těchto oblastech se odlišují od ostatních sídel větší rozlohou, bývají bohatší a díky významné roli zemědělské výroby také pospolitější než jiné typy venkovských oblastí. Technická a dopravní infrastruktura je na dobré úrovni. Lidé zde častěji udržují lidové tradice. Především v moravských oblastech je patrný silnější vliv církve. Do tohoto typu venkovských oblastí patří zejména Polabí, Poohří, Moravské úvaly a jihovýchodní část Moravy.

Bohaté Sudety

Bohatými Sudety jsou míněny oblasti na severu naší republiky od Aše až k Jeseníkům. V minulosti byla tato oblast osídlena německými obyvateli. Po jejich odsunu byla opuštěná místa rychle dosídlena. Typická je pro tuto oblast rychlá industrializace na bázi lehkého průmyslu, zejména textilního a sklářského. Docházelo zde k růstu velkých měst a k přeměně původních venkovských sídel na sídla částečně urbanizovaná nebo s významnou rolí průmyslové výroby. Oblast na levém břehu Labe byla ovlivněna rozvojem těžkého průmyslu, strojírenství a těžbou uhlí. V souvislosti s tím, došlo ke zničení venkovského prostoru na velkých rozlohách.

Chudé Sudety

Chudé Sudety se rozprostírají podél jižní hranice Česka. Po odsunu německého obyvatelstva došlo pouze k částečnému dosídlení oblasti. Po pádu železné opony byla navíc část oblasti znovu vysídlena. Rozvoj zde probíhal velmi pomalu. Vštěpování nenávisti k původním německým obyvatelům vedlo ke ztrátě identity a sounáležitosti s územím. Byly ničeny kulturní památky, připomínající dobu německého osídlení nebo byly záměrně ponechány ladem a předurčeny ke zchátrání. Celá oblast je však velmi cenná z přírodního hlediska. Nacházejí se zde chráněné krajinné oblasti a Národní park Šumava. Dnes tato oblast nabízí vhodné podmínky pro rekreaci a turistiku.

Vnitřní periferie

Oblast vnitřní periferie je nejrozsáhlejší. Zahrnuje venkov od Rakovnícka až po Českomoravskou vrchovinu. Jedná se o oblasti ve středních a vyšších polohách, kde horší zemědělské podmínky vedly k tomu, že v krajině vzniklo velké množství malých sídel blízko u sebe. Vybavení občanskou infrastrukturou je vzhledem k malým velikostem sídel na horší úrovni. Za pracovními příležitostmi lidé často dojíždějí do okresních, někdy až krajských měst, přičemž dopravní spojení jsou mnohdy nevyhovující. Oblast je však ideální k rekreačním účelům, pro chataření a chalupaření.

Moravsko-slovenské pomezí

Posledním typem je moravsko-slovenské pomezí. Tato oblast byla do rozpadu Československa středem republiky, kdy doprava zde byla vždy velmi intenzivní a rozvoj místních sídel byl tak dobře zajištěn. Po rozdělení obou republik došlo ke změně orientace obchodních vztahů. V důsledku se v této oblasti projevují některé jevy podobné periferním oblastem, zejména vyšší nezaměstnanost nebo nižší celkové daňové výnosy.

S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že český venkov má mnoho podob, specifik a odlišností, které často vycházejí z minulosti. Budoucí rozvoj venkova nikdy není možné úspěšně realizovat bez pohledu do historie.

3.1.4. Provázanost venkova se zemědělstvím

S venkovem bylo a bude vždy spjaté zemědělství. Bez fungujícího zemědělství nelze předpokládat rozvoj venkova a naopak bez správně se rozvíjejícího venkovského prostoru, nelze očekávat funkční zemědělství. Nicméně význam zemědělství jako hlavního odvětví, na kterém je venkovské obyvatelstvo závislé, postupně klesá. Jak uvádí Kořínková-Selfertová (2014) celková zaměstnanost v zemědělství se dlouhodobě snižuje, zároveň se však tempo poklesu oproti minulým letům zpomalilo. Zatímco v roce 2010 pracovalo v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství 175 tisíc osob, v roce 2013 už jen 103,5 tisíc pracovníků. V meziročním srovnání se počet zaměstnanců snížil o 1,8 %. Trvalým problémem nejen českého, ale i celosvětového zemědělství se stává stárnutí pracovníků. Více jak 54 % zaměstnanců v zemědělství jsou osoby starší 45 let.

Jak uvádí Pělucha et al. (2012) funkce dnešního zemědělství se mění od intenzivní, čili čistě produkční, k extenzivní, tzn. k mimoprodukční, zejména pak ke krajinnotvorné a stabilizační. Je třeba si uvědomit, že úkolem dnešního zemědělce není již pouze výroba potravin, ale i tvorba a zachování krajiny. Svou činností může zemědělec pozitivně ovlivňovat a podporovat přírodní rovnováhu, biodiverzitu a stabilitu přírodních ekosystémů a tím tak zachovat kulturní krajinný ráz, typický pro danou oblast. Aktuálním trendem je také produkce obnovitelných zdrojů. Zemědělství tak stále zůstává neodmyslitelnou součástí života na venkově, i když oproti dřívějším dobám v trochu jiné podobě.

3.2. Udržitelný rozvoj venkova

3.2.1. Rozvoj venkova

Přes veškeré aktuální problémy, které venkov postihují, lze život na venkově, zejména v porovnání s anonymními sídlišti na okrajích měst, považovat za nejvyšší dosažitelnou úroveň bydlení, občanských kontaktů a styku člověka s přírodou. Tomšík (2009) zmiňuje, že oproti městům nabízí venkov blízký kontakt s přírodou, zabezpečuje produkty a služby, které město nedokáže vyrobit, nabízí jakousi alternativu k městskému životu. Mezřícký (2005) odkazuje na psychologické a sociologické studie, které ukazují, že čistě umělé prostředí měst je zdrojem některých sociálně patologických jevů a civilizačních chorob. Naopak, v přírodě je často hledán a nacházen zdroj uklidnění, odpočinku a rekreace.

Venkov má vysoký potenciál rozvoje do budoucna. Cílem moderní, lidské společnosti by mělo být zajištění takového rozvoje venkovských oblastí, který bude probíhat specificky, s ohledem na charakter venkova. Pro venkov je typická malovýroba, otevřený prostor, malé budovy a sídla, kontakt s přírodou, místní tradice a folklór. Macháček et al. (2012) uvádí, že rozvoj venkova souvisí s využitím venkovského potenciálu a rozvojem jak zemědělského, tak nezemědělského sektoru. Zároveň však upozorňují, že je nutno brát v potaz ochranu životního prostředí a krajinnotvornou funkci v souvislosti s příchodem dalších aktivit, jako např. cestovního ruchu. Rozvoj venkova by měl být zároveň zaměřen na prosperující ekonomiku, dostupnost a kvalitu pracovní síly, rozvoj humanity a etického chování, zvyšování kvality života v oblasti bydlení, veřejné dopravy nebo dopravní dostupnosti.

V souvislosti s tím, jak se mění poptávka po produktech a technologiích a zvyšuje se tlak na kvalitu produktů a nabízených služeb, je potřeba zaměřit se na rozvoj, ale zároveň na jeho udržitelnost a včas vyhodnotit rizika a dopady všech tlaků působících na území venkova.

3.2.2. Udržitelný rozvoj

Maier et al. (2012) uvádí, že před průmyslovou revolucí stačila člověku v rozhodování o tom, jak bude na svém statku hospodařit místní zkušenost předávaná z pokolení na pokolení. Pokud hospodařil „neudržitelně“, například nestaral-li se pečlivě o svá hospodářská zvířata či neopravoval hospodářské budovy, pocítil po nějaké době důsledky své nedbalosti, případně tyto důsledky nesla následující generace hospodářů.

Moldan (2001) zmiňuje, že člověk postupně ovládl Zemi a stal se mohutnou biologickou a geologickou silou, která jí vtiskuje ráz. V posledních několika desetiletích se lidská činnost stala silou, jež svou mohutností předčila přírodní procesy a je pro utváření planety rozhodující. Ve srovnání s dobou před průmyslovou revolucí přinesl tento zlom prudké zvýšení celkové zátěže přírodního prostředí. Meadows et al. (1972) uvádí, že budou-li trendy jako růst světové populace, industrializace, znečištění prostředí, vyčerpávání neobnovitelných zdrojů beze změny pokračovat, dojde k dosažení mezí růstu. Bursík (2000) se domnívá, že perspektivou pro budoucnost lidstva je důsledné prosazování principu udržitelného rozvoje a využití potenciálu v podobě zvýšení efektivity, přičemž za efektivní považuje takové ekonomické chování, které nebude na úkor životního prostředí.

Pojem udržitelný rozvoj poprvé definovala Brundtlandová (1987) jako takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomných generací, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby, a aniž by se tomu dělo na úkor jiných národů. V roce 1992 se v Riu de Janeiru konal Summit Země, jehož cílem bylo vytvoření dohody o podobě udržitelného rozvoje a stanovení, jakými způsoby ho dosáhnout. Jak shrnuje Moldan (2001) světová veřejnost se zde shodla na tom, že v žádné zemi není možno hospodaření té doby označit za trvale udržitelné, a že dosažení stanovených cílů udržitelnosti je podmínkou přežití lidstva. Udržitelný rozvoj se snaží bojovat proti současným globálním trendům, jimiž jsou zejména růst světové populace, celosvětově rostoucí nezaměstnanost, chudoba nebo rostoucí tlak na přírodní systémy. Udržitelný rozvoj se tak stal součástí světové politiky na nejvyšší úrovni. Na Summitu v Riu de Janeiru došlo ke schválení Deklarace o životním prostředí a

rozvoji obsahující 27 principů trvale udržitelného rozvoje a ustanovení Agendy 21, která vytváří podrobný akční plán v oblasti ochrany životního prostředí.

Ve stejném roce konání Summitu Země, tedy v roce 1992, byl v České republice definován trvale udržitelný rozvoj Zákonem č. 17/1992 Sb., o životním prostředí. Zákon uvádí, že trvale udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.

Maier et al. (2012) zmiňují vzájemnou podmíněnost udržitelného rozvoje měst, vesnic a regionů s udržitelným rozvojem společnosti a ekonomiky. Jedná se o princip rovnováhy mezi třemi pilíři – ekologickým, sociálním a ekonomickým. Z hlediska pilířů udržitelnosti se jedná o naplnění třech základních cílů – sociální rozvoj, který respektuje potřeby všech, účinná ochrana životního prostředí a šetrné využívání přírodních zdrojů a v neposlední řadě udržení vysoké a stabilní úrovně ekonomického růstu a zaměstnanosti. Pro zajištění udržitelného rozvoje je podstatná vzájemná vyváženost všech tří zmíněných pilířů. Žádný z pilířů nelze v dlouhodobém měřítku upřednostňovat nebo opomíjet. Maier et al. (2012) dále upozorňují na nevyvážený rozvoj území, který vzniká ve chvíli, kdy namísto přirozené různorodosti měst, vesnic, regionů a krajiny, jež pokládáme za hodnotu podporující udržitelný rozvoj, dochází ke vnášení nežádoucí nerovnováhy, tzv. disparity, přičemž disparitou v území je např. odlišná kvalita veřejných prostranství v různých částech města či regionu. Disparity vznikají nejčastěji neuváženým využíváním jednoho zdroje území na úkor jiného. V důsledku dochází k rozdílné kvalitě života obyvatel v jednotlivých územích.

Boggia et al. (2014) uvádí, že udržitelný rozvoj je multidisciplinární koncept zahrnující velmi rozdílné prostředí s celou řadou ekonomických a sociálních aktivit a kulturních tradic. Udržitelný rozvoj chápe a respektuje diverzitu jednotlivých venkovských území, dokáže ji využít a identifikovat nevyužitý potenciál. Zatímco v minulosti se rozvoj venkova zaměřoval zejména na ekonomické aktivity v podobě podpory zemědělství, v současné době je rozvoj venkova zaměřen na posílení konkurenceschopnosti zemědělství, zvýšení kvality života na venkově a ochranu životního prostředí včetně uchování kulturní krajiny.

Binek et al. (2007) považují za klíčový prvek, jež propojuje všechny 3 pilíře udržitelného rozvoje participaci místních obyvatel na plánování a rozhodování. Zapojením veřejnosti jsou vytvářeny objektivnější plány při současné podpoře jejich realizace místním obyvatelstvem, je posilován pocit sounáležitosti a identity místních obyvatel s územím. Dále

je nutné podporovat celoživotní vzdělávání a veřejné uvědomování si významu udržitelného rozvoje, informování obyvatel o dopadech jejich života na životní prostředí a o jejich možnostech své chování změnit. Dalšími důležitými prvky pro zajištění udržitelného rozvoje jsou zejména otevřenost a transparentnost rozhodování, jež přispívají k důvěře obyvatel a větší ochotě se do procesu zapojit, dále zajištění rovnocenného postavení pro všechny, tzn. boj se všemi formami diskriminace a znevýhodněným postavením, zajištění ochrany životního prostředí a péče o místní zajímavosti, princip předběžné opatrnosti a s tím související podpora preventivních opatření a spolupráce.

Jak uvádí Dlouhý et Urban (2011) filozofie udržitelného rozvoje vznikla jako snaha ukázat cestu z hrozící globální environmentální a rozvojové krize. Princip udržitelného rozvoje je společným jmenovatelem pro zemědělskou politiku Evropské unie a je také zakotven v agrární politice České republiky.

3.2.3. Koncepce udržitelného rozvoje venkova ve strategických dokumentech

Udržitelný rozvoj venkova je tématem domácí i zahraniční politiky, která si klade za cíl stanovit trvale udržitelný rámec pro rozvoj venkovských oblastí. Tématem udržitelného rozvoje se zabývá celá řada strategických dokumentů na národní, evropské a celosvětové úrovni. Jeníček et al. (2010) považují z mnoha dokumentů věnovaných implementaci myšlenky udržitelného rozvoje do rozhodovacích procesů na úrovni Evropské unie (dále jen EU) i jednotlivých členských států za nejvýznamnější obnovenou Strategii udržitelného rozvoje EU z roku 2006. Tato strategie stanovuje cíle, zásady a hlavní úkoly pro udržitelný rozvoj EU. Hlavními cíli této strategie jsou ochrana životního prostředí, sociální spravedlnost a soudržnost, hospodářská prosperita a plnění mezinárodních povinností EU. Zásady a hlavní úkoly jsou vymezeny v sedmi tematických oblastech – změna klimatu a čistá energie, udržitelná doprava, udržitelná spotřeba a výroba, ochrana a řízení přírodních zdrojů, veřejné zdraví, sociální začlenění, demografie a migrace, celosvětová chudoba a problémy udržitelného rozvoje.

V České republice byla první Strategie udržitelného rozvoje zpracována v roce 2004. Aktuálně je v České republice v platnosti Strategický rámec udržitelného rozvoje z roku 2010, který institucionálně zaštiťuje Rada pro udržitelný rozvoj – stálý poradní, iniciační a koordinační orgán vlády pro oblast udržitelného rozvoje a strategického řízení. Dokument je strukturován do 5 prioritních os - společnost, člověk a zdraví, ekonomika a inovace, rozvoj

území, krajina, ekosystémy a biodiverzita, stabilní a bezpečná společnost. V rámci každé prioritní osy definuje klíčová témata a dílčí cíle. V závěru jsou vyjmenovány indikátory udržitelného rozvoje pro každou prioritní osu.

3.2.4. Udržitelný rozvoj venkova předmětem společné zemědělské politiky Evropské unie

Hlavním nástrojem rozvoje venkova je společná zemědělská politika (dále jen SZP), od počátku fungující na třech principech – princip jednotného trhu (tzn. volný pohyb zemědělských produktů mezi členskými státy EHS), princip komunitární preference (tzn. preference produktů vyrobených na území EHS) a princip finanční solidarity (tzn. náklady na fungování SZP jsou hrazeny ze společných finančních prostředků). Jak uvádí Tomšík (2009) z počátku byla problematika rozvoje venkova EU řešena spíše sektorově s orientací na strukturální problémy v oblasti zemědělství. Významným mezníkem pro rozvoj venkova byla reforma nastíněná v dokumentu Agenda 2000, kde byl stanoven koncept dvou pilířů SZP. První pilíř je spojen s trhem a přímou podporou zemědělců, prostředky jsou čerpány z Evropského zemědělského záručního fondu (EAGF). Nově však vznikl druhý pilíř, který je orientován čistě na oblast rozvoje venkova a s tím souvisejících environmentálních opatření, zde jsou prostředky čerpány z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). Reforma z roku 2000 tak představuje významný posun k zajištění vyšší konkurenceschopnosti, multifunkčnosti a trvalé udržitelnosti venkova. Z hlediska legislativy byl druhý pilíř upraven Nařízením Rady (ES) č. 1257/99. Toto nařízení stanovuje konkrétní opatření pro rozvoj venkova, která byla zaměřena na oblasti – investic v zemědělských podnicích, podpory činnosti mladých zemědělců, odbornou přípravu, předčasný odchod do důchodu, znevýhodněné oblasti a oblasti s environmentálním omezením, agroenvironmentální opatření, zlepšení zpracování a uvádění zemědělských produktů na trh, lesnictví a přizpůsobování a rozvoj venkovských oblastí. Na základě těchto opatření si členské státy mohou samy vytvářet vlastní rozvojové programy. Cílem této reformy tak mělo být zajištění ochrany a uchování přírody a krajiny, přispění k životaschopnému venkovu a zároveň podpora kvality a bezpečnosti potravin, ochrana životního prostředí a zajištění welfare zvířat při současném uspokojení potřeb a požadavků spotřebitelů.

Udržitelný rozvoj venkova byl poprvé zařazen do programu EU v roce 1996 na Corkské konferenci, kde byl zařazen na čelní místo programu a stal se hlavní zásadou, o níž se má opírat veškerá politika venkova.

Mezi základní programové dokumenty České republiky vycházejícími z EU v programovacím období 2007-2013 patřil Národní strategický plán rozvoje venkova ČR (dále jen NSPRV) a Program rozvoje venkova ČR (dále jen PRV). NSPRV vycházel z hlavních strategických priorit EU s důrazem na zvyšování ekonomického růstu, vytváření nových pracovních příležitostí a udržitelný ekonomický rozvoj. Jeho obsahem bylo zejména vymezení a rozbor výchozího stavu hospodářské, environmentální a sociální situace venkova České republiky, stanovení indikátorů a dále vymezení celkové strategie rozvoje venkova České republiky, přenesení zájmů Společenství a národní priority. NSPRV byl v České republice prováděn prostřednictvím PRV, kde jsou specifikovány strategie NSPRV tak, aby mohly být prakticky prováděny. V programovacím období 2007-2013 byla podpora rozvoje venkova soustředěna do 4 os:

- zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví,
- zlepšování životního prostředí a krajiny,
- kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova,
- Leader.

V současné době dobíhá programovací období pro roky 2007-2013. Rok 2014 je tzv. přechodným rokem. Následuje programovací období 2014-2020.

V červenci 2014 byl vládou schválen Program rozvoje venkova na období 2014-2020, který byl následně předán Evropské komisi k připomínkovému řízení. Spuštění prvního kola příjmu žádostí lze předpokládat nejpozději v září 2015 (zřejmě se bude jednat o investiční opatření do zemědělství). V připraveném PRV je stanoveno celkem 6 priorit EU pro rozvoj venkova:

- podpora předávání znalostí a inovací v zemědělství, lesnictví a ve venkovských oblastech,
- zvýšení konkurenceschopnosti všech druhů zemědělské činnosti a zlepšení životaschopnosti zemědělských podniků,
- podpora organizace potravinového a nepotravinového řetězce a řízení rizik zemědělství,

- obnova, zachování a zlepšení ekosystémů souvisejících se zemědělstvím a lesnictvím,
- podpora účinného využívání zdrojů a podpora přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku v odvětvích zemědělství, potravinářství a lesnictví, která je odolná vůči klimatu,
- podpora sociálního začleňování, snižování chudoby a hospodářského rozvoje ve venkovských oblastech.

Výše uvedené priority ve vazbě na tři cíle SZP se soustředí na trvale udržitelný rozvoj v sektoru zemědělství, potravinářství a lesnictví, jakož i na rozvoj venkova jako takového. PRV se ve svých jednotlivých opatřeních, mimo jiné priority, zaměřuje také na podporu ekologického zemědělství, které je zde považováno za takovou formu zemědělského hospodaření, jež přispívá k nižšímu zatížení přírodních zdrojů a zajišťuje vysoký standard v tvorbě životních podmínek hospodářských zvířat. V PRV 2014-2020 je zmíněno, že životaschopný venkov se do značné míry odvíjí od rozvoje malého a středního podnikání. Ačkoliv je pro rozvoj podnikání na venkově zemědělství významným zdrojem aktivity, objevuje se v novém PRV upozornění na nízkou úroveň diverzifikace činnosti zemědělců. Z hlediska PRV 2014-2020 tak budou podporovány investice na založení nebo rozvoj nezemědělských činností, mimo jiné i investice do agroturistiky. Tím tak bude využít potenciál zemědělských farem, které poskytnou nové pracovní příležitosti.

3.2.5. Udržitelný rozvoj venkova na národní úrovni

Na národní úrovni je základním nástrojem rozvoje venkova dokument Program obnovy venkova (dále jen POV), který je realizován od roku 1994. Jeho snahou je podpořit zájem obyvatel venkova, místních samospráv, spolků a sdružení o dění a rozvoje jejich obce. Podporovány jsou aktivity zaměřené na zdravé životní prostředí, zachování přírodních hodnot krajiny, udržování místních tradic, obnovu a výstavbu občanské vybavenosti nebo rozvoj ekologicky nezávadného hospodaření. POV je v působnosti Ministerstva pro místní rozvoj v součinnosti s kraji. Podpora z POV je poskytována buď jako centrální, tzn. přímo ministerstvem nebo je decentralizována na úroveň jednotlivých krajů. Podpora je poskytována formou dotace na investiční nebo neinvestiční akce.

Od roku 1995 je z POV podporována a každoročně vyhlašována soutěž Vesnice roku. Cílem této soutěže je zejména povzbudit obyvatele venkova k aktivní účasti na rozvoji svého domova, dále vyzdvihnout aktivity obcí a v neposlední řadě také upozornit širokou veřejnost na význam venkova jako takového. Soutěž je organizována ve dvou kolech – krajském a celostátním. Každou obec zařazenou do soutěže navštíví komise, která provede hodnocení na základě prezentace obce, prohlídky obce a obsahu materiálů doložených jako součást přihlášky do soutěže. V rámci krajských kol jsou udělována ocenění za společenský život, za činnost mládeže, za péči o zeleň a o životní prostředí, za spolupráci obce a zemědělského subjektu a mnoho dalších diplomů např. za rozvíjení lidových tradic. Vítěz celostátního kola je oprávněn užívat titul „Vesnice roku“. Baďo (2014) potvrdila, že úspěch v dané soutěži znamená krátkodobý i dlouhodobý přínos pro obec.

Přínos soutěže Vesnice roku pro udržitelný rozvoj venkova lze spatřovat například v oblasti podnikání, kde se kladně hodnotí zapojení zemědělských podniků do realizace programu obnovy vesnice a do rozvoje venkovského cestovního ruchu, jako je vytváření služeb ubytování v soukromí, poskytování pohostinství, nabídky možností využití volného času, turistiky, cykloturistiky, sportu a oddychu. Dále se hodnotí marketing místních zemědělských specialit, ekofarmy, rozvoj řemesel, spolupráce obce a zemědělských subjektů – myslivci, rybáři, včelaři apod. Důležitá je také péče o historickou zástavbu, tedy zachování původního rázu vesnice, péče o památkově chráněné objekty či údržba venkovských staveb. Kladně se hodnotí také péče o veřejná prostranství a o zeleň, nakládání s odpady, ekologická výchova a vzdělávání v obci prostřednictvím zapojení občanů do rozhodovacího, plánovacího a realizačního procesu ve vztahu k obci a ke krajině. Nezbytný je také kvalitní stav informačních technologií v obci, např. webové stránky, místní rozhlas, TV stanice, web kamery, informační kiosky apod.

3.2.6. Aktéři udržitelného rozvoje venkova

Aktéry udržitelného rozvoje venkova jsou subjekty, které se svými činnostmi aktivně podílejí na rozvoji venkova a dopady těchto činností vedou ke zlepšení kvality života místních obyvatel či zlepšení podmínek místních podnikatelů.

Aktéry rozvoje venkova lze rozdělit podle úrovně jejich působnosti na národní, krajské, mikroregionální a obecní. Na obecní úrovni se jedná o aktéry v podobě místních obyvatel, chatařů a chalupářů, podnikatelů, nestátních a neziskových organizací nebo škol. Macháček et

al. (2012) však považují za klíčového aktéra na lokální úrovni zejména obec. Vzhledem k tomu, že sídelní struktura České republiky se vyznačuje velkou rozdrobeností, uchylují se obce ke spolupráci na mikroregionálních úrovních. Spoluprací pak mohou snadněji a efektivněji dosáhnout společných cílů. Obce se nejčastěji sdružují do dobrovolných svazků obcí nebo vytvářejí místní akční skupiny. Na krajské úrovni působí zejména Krajská informační střediska (KIS), Krajská veterinární správa, Krajská centrála cestovního ruchu apod. Na národní úrovni jsou nejvýznamnějšími aktéry Ministerstvo zemědělství a jím zřízená Celostátní síť pro rozvoj venkova, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo životního prostředí, Státní fond životního prostředí, Svaz venkovské turistiky, Spolek pro obnovu venkova, Svaz měst a obcí, Agrární komora České republiky, Svaz ekologických zemědělců, Národní síť MAS ČR, Národní ústav lidové kultury, ECEAT a další.

Hlavními cíli všech aktérů působících na poli rozvoje venkova je hájit své zájmy, prezentovat se na veřejnosti a zvyšovat tak povědomí o životě na venkově. Svoji aktivitou se snaží o dosažení vyváženého a do budoucna udržitelného rozvoje při zachování specifik a typičnosti venkovského prostoru.

3.3. Ekologické zemědělství

3.3.1. Základní vymezení ekologického zemědělství

Moldan (2001) uvádí, že člověk se oddělil od přírody a začal žít svým specifickým způsobem života až se zavedením zemědělství. Tím, jak postupně cíleně přetvářel přírodu a to zejména obděláváním zemědělské půdy došlo k postupnému vytvoření agroekosystému tvořeného souborem zemědělských pozemků, kulturními a přirozenými rostlinami, hospodářskými zvířaty, lidskými sídlišti a jejich doplňky. Z počátku byl tento agroekosystém stabilní, druhově pestrý, s minimem zemědělských přebytků. Přes určitý technický vývoj fungoval zmíněný agroekosystém několik tisíc let. Teprve až v polovině 20. století převládla zemědělská velkovýroba průmyslového typu, kdy do systému vstoupila umělá hnojiva, mechanizace, pesticidy či energie z vyčerpatelných zdrojů v podobě paliv. Výstupy jsou pak doprovázeny rezidui pesticidů, odpady či zbytky hnojiv. Hospodaření s masivním použitím

zmíněných vstupů a s vysokou produkcí odpadů s sebou nese řadu problémů v podobě závislosti na neobnovitelných zdrojích a fosilní energii, vyplavování živin, erozi, snižování biodiverzity, poruchy chování zvířat, ohrožení lidského zdraví a kvality života (např. alergické reakce). Takovéto hospodaření není do budoucna udržitelné. Ekologické zemědělství tak vzniklo jako reakce na silný rozvoj chemizace zemědělství, na snížení kvality potravin a na zprávy o poškozování půdní úrodnosti a nabídlo jakousi alternativu k intenzivnímu hospodaření. Jeho počátky se vztahují k 1. polovině 20. století (r. 1924 přednášky Rudolfa Steinera). V anglicky mluvících zemích je označováno také jako organické, zatímco v německy mluvících zemích je označováno jako biologické.

Ekologické zemědělství je součástí SZP EU od roku 1994 a aktuálně se řídí Nařízením Rady (ES) č. 834/2007 ze dne 28. června 2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a k němu prováděcím předpisem a dále Nařízením Komise (ES) č. 889/2008 ze dne 5. září 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci. V České republice je ekologické zemědělství vymezeno Zákonem ze dne 29. června 2000 o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, který ekologické zemědělství definuje jako zvláštní druh zemědělského hospodaření, jež dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky stanovením omezení či zákazů používání látek a postupů, které zatěžují, znečišťují nebo zamořují životní prostředí nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce, a který zvýšeně dbá na vnější životní projevy a chování a na pohodu chovaných hospodářských zvířat.

V současné době existuje zejména pět hlavních trendů ekologického zemědělství (biologicko-dynamické, organicko-biologické, organické v anglofonních zemích, biologické v německy mluvících zemích, biologické ve francouzsky mluvících zemích), které se od sebe odlišují místem a dobou svého vzniku, filosofií, případně praktickými opatřeními. Základem ekologického zemědělství je však holistické chápání přírody, které je v souladu s principy udržitelného rozvoje. Jako hlavní cíle ekologického zemědělství uvádí Dvorský et Urban (2011) zejména udržování a zlepšování úrodnosti půdy za současného využívání co nejvíce uzavřených koloběhů látek, neznečišťování životního prostředí zemědělskou činností, minimum používání neobnovitelných surovin a fosilní energie, uchování přírodních ekosystémů v krajině, ochranu přírody a její diverzity, nepoužívání rychle rozpustných průmyslových hnojiv a chemicko-syntetických pesticidů, vytvoření takových podmínek hospodářským zvířatům, které odpovídají jejich fyziologickým a etologickým potřebám a

humánním a etickým zásadám a v neposlední řadě produkce dostatečného množství kvalitních biopotravin a krmiv o vysoké nutriční hodnotě. Cílem ekologického zemědělství je rovněž přispění k rozvoji venkovského prostředí. Za těchto podmínek lze ekologický způsob hospodaření považovat za ekologicky, ekonomicky a sociálně vyvážený výrobní systém zajišťující trvale udržitelné zemědělství vedoucí k rozvoji venkova v jeho udržitelné podobě.

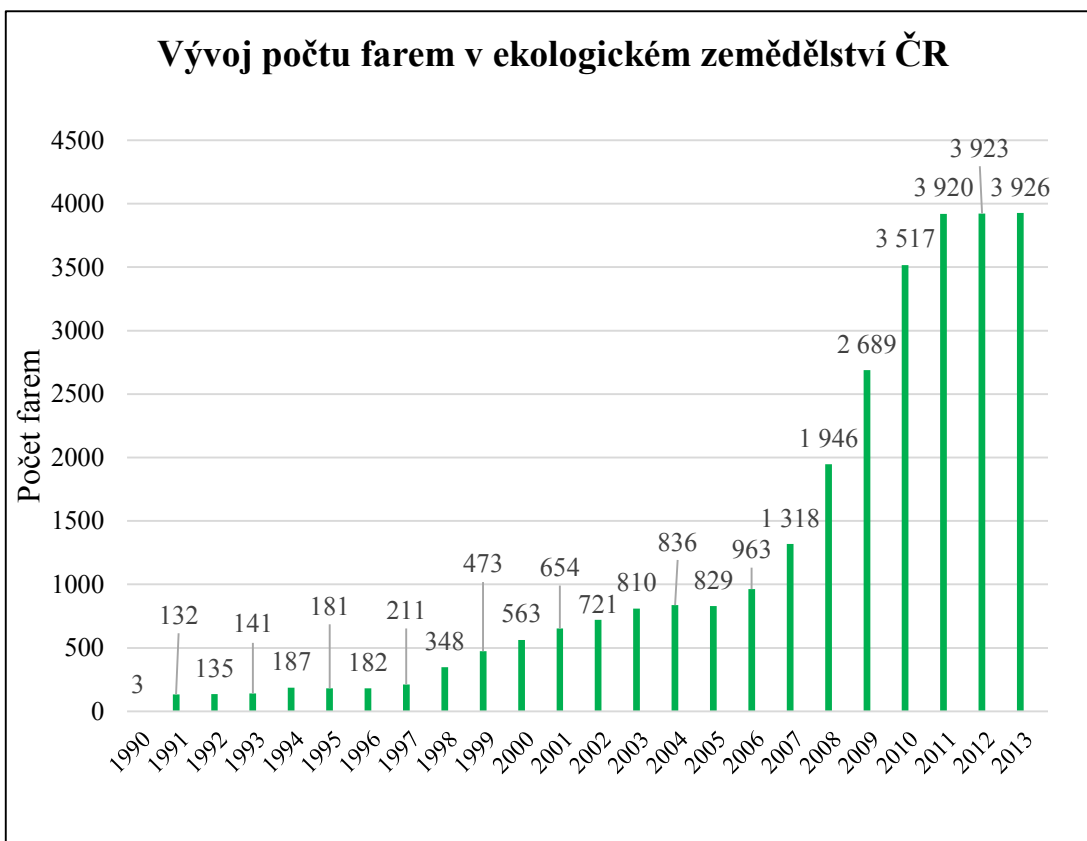
Bengtsoon et al. (2005) uvádí, že ekologické metody zemědělského hospodaření jsou oproti intenzivnímu zemědělství více šetrné k životnímu prostředí. Ekologické zemědělství není na rozdíl od konvenčního zemědělství závislé na rutinním používání pesticidů a anorganických živin užívaných při pěstování plodin a chovu zvířat, pěstitelský systém je více zaměřen na produkci, která je soustředěna na kvalitu než na kvantitu, namísto úzké specializace je snaha o mnohostrannost a podporu různorodosti. Niggli et al. (2009) zmiňují, že pouze udržitelné zemědělské postupy jako např. ekologické zemědělství, závislost na vstupech v podobě minerálních hnojiv a pesticidů silně omezují, a to pomocí regulace odpadů jako zdroje živin, zlepšováním pěstebních systémů a údržbou krajiny, nepoužíváním syntetických pesticidů, integrací rostlinné a živočišné produkce do výrobního procesu jedné farmy. Bengtsoon et al. (2005) ve své studii zabývající se vlivem ekologického zemědělství na druhovou bohatost organismů potvrdili vyšší rozmanitost a druhovou pestrost jednotlivých organismů oproti konvenčnímu zemědělství. Obdobných výsledků dosáhlo více autorů (Kromp, B., 1989; Freemark, K.E.; Kirk, D.A., 2001).

Benton et al. (2010) však zjistili, že druhová pestrost živočichů a rostlin je v podmínkách ekologického zemědělství oproti konvenčnímu zemědělství vyšší asi o 12 %, což nepovažují za tak významný rozdíl. Ve své studii zabývající se zhodnocením efektů ekologického zemědělství ve Velké Británii zároveň upozorňují na některá negativa, která s sebou ekologické zemědělství nese. Jsou jimi zejména nižší výnosy v porovnání s konvenčním zemědělstvím a negativní vliv na okolní, intenzivně obhospodařované plochy zemědělské půdy, které se musí vypořádat, často formou herbicidů, s vyšším rizikem zplevelení. Fuchs et Stein-Bachinger (2008) ale uvádí, že ekologickému zemědělství připadá z hlediska ochrany přírody a životního prostředí funkce vzoru a že mnoho znaků ekologického hospodaření se kryje s cíli ochrany přírody.

3.3.2. Stav ekologického zemědělství v České republice

Ekologické zemědělství má v České republice více jak dvacetiletou tradici. Za dvacet let se počet ekologických zemědělců neustále zvyšuje. V minulosti to bylo dáno zejména vyplácením dotací na podporu agroenvironmentálních opatření a zároveň zvyšujícím se zájmem o biopotraviny a domácí biosuroviny. V posledních letech však nárůst ekologických zemědělců není tak rapidní z důvodu změn ve vyplácení podpor v rámci zmíněných agroenvironmentálních opatření, kdy v roce 2012 došlo k zastavení příjmů nových žádostí. V roce 2013 hospodařilo ekologickým způsobem na území České republiky celkem 3 926 zemědělců. Graf č. 1 uvádí údaje Ministerstva zemědělství o vývoji počtu farem v ekologickém zemědělství v České republice v letech 1990 – 2013.

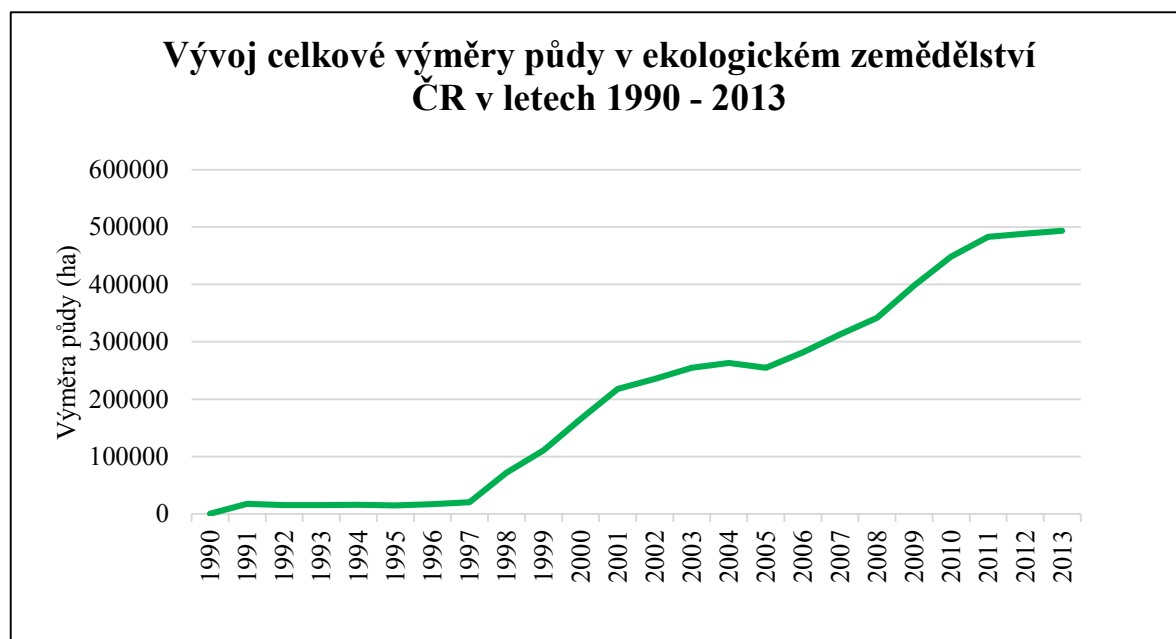
Graf č. 1: Vývoj počtu farem v ekologickém zemědělství ČR v letech

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, vlastní zpracování

Stejně jako počet farem zapojených v ekologickém zemědělství, zvyšuje se i výměra obhospodařované půdy, což uvádí Graf č. 2. V roce 2013 bylo v České republice ekologicky obhospodařováno 493 896 ha půdy, což představuje 11,7 % z celkové výměry zemědělské půdy. Převažující kulturou jsou trvalé travní porosty, ale zvyšuje se i počet producentů tržních plodin.

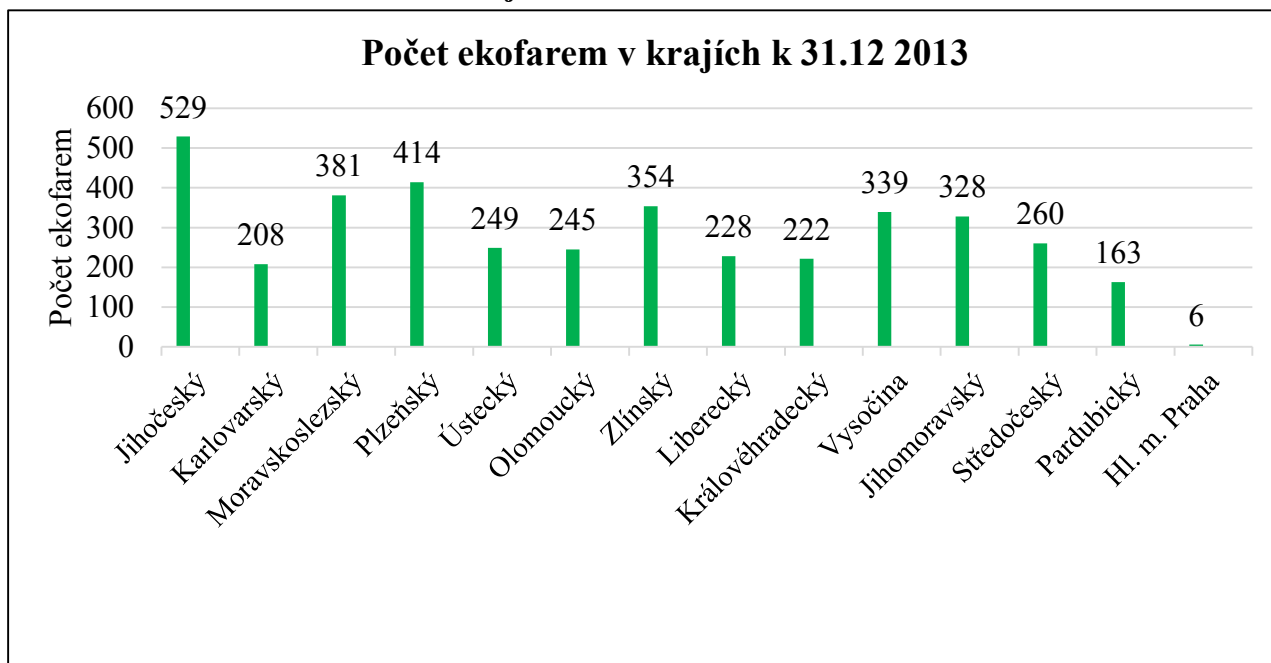
Graf č. 2: Vývoj celkové výměry půdy v ekologickém zemědělství ČR v letech

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, vlastní zpracování

V ekologickém zemědělství jsou zapojeny farmy všech velikostí. V posledních letech je průměrná velikost farmy hospodařící ekologickým způsobem stabilní a činí kolem 126 ha, přičemž platí, že průměrná výměra ekofarmy je větší, než průměrná výměra farmy konvenční, která v roce 2013 činila zhruba 76 ha. Mezi hlavní oblasti ekologického zemědělství se řadí zejména oblasti, jež jsou považovány za méně příznivé čili oblasti horské, podhorské a jinak znevýhodněné. Dle údajů Registru ekologických podnikatelů se největší plochy ekologicky obhospodařované půdy a to téměř 60 % nachází v pohraničních hornatých okresech Jihočeského, Karlovarského, Moravskoslezského, Plzeňského a Ústeckého kraje. Nejvyšší počet ekologickým farem se nachází v Jihočeském, Plzeňském a Moravskoslezském kraji. Na následující straně jsou v Grafu č. 3 znázorněny přesné počty ekologických farem v jednotlivých krajích pro rok 2013.

Graf č. 3: Počet ekofarem v krajích v roce 2013

Zdroj: Registr ekologických podnikatelů, vlastní zpracování

Z hlediska rostlinné výroby na ekologických farmách, jsou hlavními pěstovanými plodinami na orné půdě obiloviny, z nichž zejména pšenice a oves a dále příčiny, zejména víceleté. Co se týče živočišné výroby, jednoznačně dominuje chov skotu, následovaný chovem ovcí.

3.3.3. Produkční a mimoprodukční funkce ekologického zemědělství

Ze Zákona o ekologickém zemědělství vyplývá, že každý podnikatel v ekologickém zemědělství musí být registrován Ministerstvem zemědělství. Registrace rozlišuje 7 kategorií subjektů působících v ekologickém zemědělství – ekologický zemědělec, výrobce biopotravin, osoba uvádějící biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu, výrobce nebo dodavatel ekologických krmiv, výrobce nebo dodavatel ekologického rozmnožovacího materiálu/osiv, ekologický chovatel včel, jiná povaha činnosti (např. ekologický chovatel ryb). Z uvedených kategorií vyplývá zaměření produkce jednotlivých ekologických podnikatelů. K 31. 12. 2013 bylo registrováno 471 subjektů zabývajících se výrobou biopotravin. Počty výrobců biopotravin se každoročně zvyšují, nicméně nárůst není již tak rapidní, jako byl v letech 2008 a 2009. K

nejčastěji zpracovávaným bioproduktům patřilo v roce 2013, dle převažující činnosti českých výrobců, zpracování masa a masných výrobků, zpracování a konzervování ovoce a zeleniny a výroba mléčných výrobků.

Ekologičtí zemědělci mohou svoji produkci uplatnit formou prodeje bioproduktu s certifikátem, přímým prodejem bioproduktů a biopotravin na ekofarmách (tzv. prodej ze dvora, ale i prodejem v rámci agroturistiky nebo formou biobedýnek) a v poslední řadě také na konvenčním trhu. Ačkoliv nárůst počtu výrobců biopotravin narůstá, většina potravin v biokvalitě se dováží ze zahraničí.

Mimo produkční funkce ekologického zemědělství je neméně důležitá funkce mimoprodukční. Přibližně 80 % výměry půdy v ekologickém zemědělství tvoří trvalé travní porosty. Důvodem je především vysoký podíl méně příznivých oblastí (LFA), kdy v těchto oblastech, zejména v těch příhraničních, se nachází národní parky a chráněné krajinné oblasti, ve kterých je přikázán režim hospodaření. V těchto oblastech je důležitá údržba krajiny, jejímž základem bývá nejčastěji pastva hospodářských zvířat, která přispívá, jak ke zvelebení domácí krajiny, tak i k zachování pestré škály chráněných rostlinných druhů.

K podpoře ekologického zemědělství a jeho producentů byl v roce 2010 přijat vládou České republiky Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2011-2015. Hlavním cílem akčního plánu je vybudování stabilního, dlouhodobě prosperujícího a konkurenceschopného trhu s bioprodukcí, vyráběnou efektivně a zároveň podle principů ekologického zemědělství, s ohledem na pohodu zvířat, životní prostředí a šetrné zpracovatelské metody. Dalším cílem je vytvoření takové infrastruktury, která bude umožňovat kontinuální a dlouhodobě udržitelný rozvoj a zároveň bude vytvářet podmínky k tomu, aby mohla být bioprodukce významnou položkou českého ekologického zemědělství. A v neposlední řadě si akční plán klade za cíl dosažení efektivního propojení prvovýroby a zpracovatelských aktivit zemědělského i nezemědělského charakteru v rámci celého ekologického zemědělství.

3.3.4. Podpora ekologického zemědělství

Ekologické zemědělství je v České republice podporováno již od roku 1998. Hlavní formu podpory tvoří dotace vyplácené na plochu (SAPS) zařazenou do ekologického

zemědělství. Dále mají ekologičtí zemědělci nárok na přechodné vnitrostátní podpory (dříve TOP-UP). Další podpory byly dosud vypláceny z Programu rozvoje venkova 2007-2013, kde bylo ekologické zemědělství jedním z tzv. agroenvironmentálních opatření. Z Programu rozvoje venkova 2007-2013 byla současně podporována opatření týkající se ekologických zemědělců a to konkrétně na modernizaci zemědělských podniků, zahájení činností mladých zemědělců, podpora cestovního ruchu (agroturistika) a diverzifikace činností nezemědělské povahy. Výrobci biopotravin byli zvýhodněni v rámci opatření Přidávání hodnoty zemědělským i potravinářským producentům.

Program rozvoje venkova v letech 2014-2020 obsahuje opět opatření cílená na investice do zemědělských podniků včetně podpory mladých zemědělců. Podporovány budou investice do prvovýroby i zpracování zemědělských produktů, balení a značení výrobků. Součástí nového Programu rozvoje venkova jsou opatření plošná, zaměřená na udržitelné hospodaření. Stěžejní budou Agroenvironmentální-klimatická opatření (AEKO), opatření Ekologické zemědělství a Platby pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními (LFA) budou podmíněny dodržemím minimální intenzity chovu hospodářských zvířat, což nepřímo podpoří živočišnou výrobu. Nově je do Programu rozvoje venkova zařazeno opatření nazvané Dobré životní podmínky zvířat (welfare) zaměřené na zajištění přirozených potřeb skotu a prasat.

Kromě přímých podpor ekologického zemědělství v podobě dotací se Ministerstvo zemědělství zaměřuje rovněž na informační a propagační činnost. Každoročně se koná akce s názvem „Září-Měsíc biopotravin“, biojarmarky, biodožínky, dále jsou pořádány různé soutěže jako např. soutěž o nejlepšího ekologického zemědělce roku, soutěž o nejlepší biopotravinu roku či soutěž Farma roku, které se netýká výhradně farem v režimu ekologického zemědělství, přesto se však ekologičtí hospodáři pravidelně umisťují na předních příčkách.

3.3.5. Kontrola a certifikace ekologického zemědělství

Dodržování zásad ekologického hospodaření a kontrolní činnosti spojené s vydáním osvědčení o původu bioproduktu, biopotraviny nebo ostatního bioproduktu provádějí v České republice na základě pověření Ministerstva zemědělství čtyři soukromé kontrolní subjekty – KEZ, o.p.s., ABCERT AG, organizační složka a Biokont CZ, s.r.o., Bureau Veritas Czech Republic, spol. s.r.o. a dále také státní kontrolní orgán ÚKZÚZ (Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský). Produkty ekologického zemědělství musí splňovat obecné požadavky a

navíc také nadstandardní legislativní požadavky na biopotraviny. Prováděny jsou vstupní kontroly, řádné kontroly, namátkové kontroly, kontroly rostlinné produkce a kontroly živočišné produkce. Kontrolní subjekty prověřují postup produkce, kdy pro biopotraviny platí, že při jejich produkci nebyly použity nepovolené látky a chovaným zvířatům jsou garantovány nadstandardní podmínky chovu (welfare) a záruka, že i v produkci krmiv se postupovalo podle zásad ekologického zemědělství pro ekologickou produkci.

V případě řádného splnění legislativních podmínek je vydáno osvědčení o původu bioproduktu, biopotraviny nebo ostatního bioproduktu a výrobky se označí grafickým znakem. Při označování a propagaci produktů se označí slovy „BIO“ a „EKO“ a dále se uvede kód kontrolního subjektu a místo, kde byly vyprodukovány zemědělské suroviny, z nichž se produkt skládá. Logo Evropské unie znázorňuje Obrázek č. 1. V platnosti jsou dále národní a soukromá loga. Národní logo představuje Obrázek č. 2.

Obr. č. 1: Logo EU pro ekologickou produkci

CZ-BIO-001
Zemědělská produkce Česká republika

Zdroj: <http://www.kez.cz/narizeni-komise-es-7102009-a-8892008-a-narizeni-rady-es-8342007>

Obr. č. 2: Národní logo - Produkt ekologického zemědělství

Zdroj: <http://www.kez.cz/narizeni-komise-es-7102009-a-8892008-a-narizeni-rady-es-8342007>

3.4. Agroturistika

3.4.1. Agroturistika jako forma venkovského cestovního ruchu

Venkovský cestovní ruch charakterizuje Pásková et Zelenka (2002) jako souborné označení pro druh cestovního ruchu s vícedenním pobytem a s rekreačními aktivitami ve venkovském prostředí jako například pěší turistikou, jízdou na koni, jízdou na kolech, pozorováním domácích zvířat a péče o ně, konzumací na farmě vyprodukovaných potravin a další. Rozvoj venkovského cestovního ruchu souvisí s rozvojem venkova jako takového, s budováním pěších tras a cyklotras, rozvojem farem provozujících ekologické zemědělství, budováním místních muzeí a podobně. Venkovský cestovní ruch může mít různé formy, např. agroturistiku, ekoturistiku, vesnickou turistiku, ale i chataření či chalupaření.

3.4.2. Základní vymezení agroturistiky

Pojem „agroturistika“ vysvětluje mnoho definic různých autorů. Moravec et al. (2007) definují agroturistiku jako specifickou formou venkovského cestovního ruchu, která je vedle bezprostředního využívání přírody a krajiny venkova charakteristická přímým vztahem k zemědělským pracím nebo usedlostem se zemědělskou funkcí. Provozují ji podnikatelé v zemědělské výrobě a slouží jim jako dodatečný nebo další finanční zdroj k udržení nebo rozšíření jejich hlavní podnikatelské činnosti, tj. výroby zemědělských produktů. Rygllová et al. (2011) zdůrazňují bezprostřední spjatost agroturistiky s venkovským prostředím a jeho atributy, jakou jsou lidové obyčeje a slavnosti související zejména se zemědělskými pracemi či s prastarým rytmem střídání ročních období. Sysel et Zurynek (2009) popsali splynutí agroturistiky se zemědělskou činností, kdy účastníci se mohou volně pohybovat v pracovním prostředí farmy a mají tak jedinečnou možnost poznat vše, co souvisí se zemědělskou činností malé farmy. Pásková et Zelenka (2002) charakterizují agroturistiku jako turistické nebo rekreační pobyty na venkově na rodinných farmách, jejichž hlavní náplní je poznávání alternativního způsobu života v blízkém kontaktu s přírodou, přímou spoluúčastí na zemědělských činnostech a aktivním odpočinkem, například v podobě pěší turistiky, cykloturistiky, poznáváním původních technik výroby potravin, jízdou na koni, chovem

hospodářských zvířat, krocením zvířat apod. Thöndlová (2011) upozorňuje, že pomoc při zemědělských pracích je na agrofarmách zpravidla možná, nikoliv však nutná či vyžadovaná. V případě zájmu se mohou hosté zapojit do prací, jako je sušení sena, kontrola ohrad, dojení či pomocné práce ve stájích apod. Specifickou formou agroturistiky je ekoagroturistika. Jedná se o dovolenou na ekologicky hospodařící, certifikované farmě. Podstatným znakem ekoagroturistiky je nejen soužití s farmářskou rodinou, případná účast na zemědělských pracích, ale zejména také konzumace a ochutnávky na farmě vyrobených, ekologických produktů.

3.4.3. Předpoklady pro rozvoj agroturistiky

Předpokladem pro rozvoj venkovské turistiky a zejména pak agroturistiky je krajina vhodná pro rekreaci, která je udržována v dobrém stavu zejména zemědělským sektorem. Příznivá pro rozvoj je také dobrá dopravní dostupnost, kulturní a přírodní památky v blízkosti farem, rekreační místa či sportovní příležitosti v okolí.

Jak uvádí Kiraľová (2003) Česká republika disponuje všemi základními typy evropské krajiny, jako jsou nížiny, plošiny, hory, vápencové oblasti s jeskyněmi a ostatními krasovými jevy, pískovcová skalní města a další. Řeky jako Vltava, Berounka, Sázava, Lužnice, Ohře, Orlice, Morava jsou využitelné pro vodácký sport. Z hlediska cestovního ruchu jsou atraktivní jezera ledovcového původu (Černé a Čertovo jezero na Šumavě). Klid a možnost pro relaxaci mohou účastníci cestovního ruchu nalézt v lesích, jež pokrývají třetinu rozlohy České republiky.

Kulturně-historický potenciál, kterým Česká republika může v rámci venkovského cestovního ruchu disponovat, zahrnuje podle Kiraľové (2003) hrady, zámky, muzea, skanzeny, muzea lidové architektury v přírodě a sakrální památky. V jižních Čechách se dochovalo několik vesnických sídel zdobených tzv. selským barokem (např. Holašovice nebo Plástovice). V Podkrkonoší, v Orlických a Lužických horách mohou turisté obdivovat roubené dřevěné chalupy a malované domky, vinné sklípky jsou zase typické pro oblast Slovácka (Strážnice). Zaniklý způsob života prezentují skanzeny například v Rožnově pod Radhoštěm, na Veselém Kopci u Hlinska, v Kouřimi a další. Také sakrální památky z gotického, renesančního a barokního období jsou významnými atraktivitami venkovského cestovního ruchu v České republice. Jedná se zvláště o kostely, kláštery, chrámy, židovské hřbitovy, poutní místa, ale i o

kapličky či křížové cesty, jež se nachází ve většině venkovských obcích. Cílem cest účastníků se rovněž mohou stát místa spojená s významnou osobností, příkladem mohou být Hukvaldy Leoše Janáčka, Smetanova Litomyšl nebo Babiččino údolí Boženy Němcové. Účastníky cestovního ruchu mohou přilákat i kulturně-společenské akce. Ve venkovském prostředí to mohou být akce typu folklórních festivalů, vinobraní, zemědělské výstavy, řemeslné dílny, lyžařské závody apod.

3.4.4. Vývoj a současný stav agroturistiky

První počátky agroturistiky můžeme hledat v 19. století, kdy se u městského obyvatelstva začal projevovat trend návratu k přírodě. Rostl tak zájem o pobyty na venkově a o ubytování v letních bytech na statečích. Návštěvníci z města nalézali ubytování zejména u sedláků, dřevařů či rybářů, přičemž se často jednalo o jejich příbuzné. Schöppner (1988) uvádí, že finanční zisk nebyl zpočátku prioritou, zároveň však nebylo nutné investovat do vybavení ubytovacích prostor.

V 50. letech 20. století, tedy v době, kdy v sousedních zemích docházelo k intenzivnímu rozvoji agroturistiky, v tehdejší Československu nastoupila kolektivizace, která zde další rozvoj agroturistiky na delší dobu zcela zastavila. Dochází tak alespoň k rozvoji chataření a chalupaření, specifickému českému fenoménu, který však nemá přímou vazbu na zemědělské prostředí.

K opravdovému rozvoji agroturistiky dochází až s příchodem roku 1989 a restrukturalizací a transformací zemědělských podniků a výroby. Thöndllová (2011) uvádí, že s tím, jak postupně docházelo k omezování zemědělské prvovýroby a snižování počtu pracovníků ve výrobě, vyplynula nutnost hledat alternativní řešení v mimoprodukčních formách zemědělství, např. v rozvoji agroturistiky.

V současné době neexistuje přesná statistika počtu provozovatelů agroturistiky ani počtu agrofarem, případně ekoagrofarem. Podle odhadů analytické společnosti Mag Consulting z roku 2012 nabízí v tuzemsku agroturistiku přes 600 zemědělských subjektů, přičemž ročně se v nich v rámci agroturistiky ubytuje 40 000 až 50 000 hostů. Ve srovnání zejména s alpskými zeměmi, kde má tato forma turistiky dlouholetou tradici, však Česko stále zaostává. Je to dáno oblibou chataření a chalupaření a stále ještě nedostatečnou nabídkou služeb na venkově.

3.4.5. Orgány a organizace působící v oblasti agroturistiky

Cílem organizací působících na poli agroturistiky je hájit své zájmy, prezentovat se na veřejnosti a zvyšovat tím povědomí o agroturistických službách a produktech. Níže uvedené organizace rovněž provádějí certifikaci služeb a propagaci. Nutno podotknout, že žádná z organizací se nevěnuje výhradně propagaci agroturistiky, ta je vždy chápána jako součást venkovské turistiky.

ECEAT (European Centre for Ecology and Tourism)

ECEAT je členem ECEAT International a funguje jako samostatný subjekt od roku 1994. ECEAT se zabývá rozvojem udržitelného cestovního ruchu včetně agroturistiky s důrazem na venkovské oblasti a ekologické zemědělství. Mezi její činnosti patří například poskytování informací a zkušeností v podobě poradenských služeb ECEAT EXPERTISE. Vedle toho také rozvíjí nové produkty a projekty, jako jsou například Stezky dědictví, jež propagují a rozvíjí kulturní a přírodní dědictví pro účely cestovního ruchu, v současné době pak zvláště regionální gastronomii.

Svaz venkovské turistiky

Vznikl v roce 1997 jako dobrovolné profesní sdružení podnikatelů ve venkovském cestovním ruchu. Hlavními činnostmi svazu jsou přispívání k ekonomickému, kulturnímu a společenskému oživení venkova, prosazování zájmů svých členů, zavádění a kontrolování kvalitativních standardů do praxe, usiluje o obnovu venkovských tradic, o ochranu krajiny a o stabilizaci venkovského osídlení.

Resortní orgány

Vzhledem k povaze agroturistiky, která v sobě spojuje cestovní ruch se zemědělskou činností, spadá její problematika do kompetencí hned dvou resortních orgánů. Jsou jimi Ministerstvo pro místní rozvoj, které je metodickým a koordinačním orgánem pro všechny subjekty působící na poli cestovního ruchu a Ministerstvo zemědělství s důrazem na rozvoj multifunkčního zemědělství, zaměřený jednak na zemědělskou produkci, tak i na zajišťování služeb údržby a tvorby krajiny, na další environmentální služby a na nezemědělské činnosti. Roztříštěné kompetence lze pokládat za jeden z důvodů neexistence relevantních statistických dat týkajících se agroturistiky a rovněž absence nejednotné a poutavé propagace produktů v podobě agroturistiky.

Mezi další orgány a organizace, které více či méně působí na poli agroturistiky, patří PRO-BIO Svaz ekologických ČR, LEA – Liga Ekologických Alternativ, Asociace vzdělávacích zařízení pro rozvoj venkovského prostoru, Czech Tourism – Česká centrála cestovního ruchu, Ministerstvo životního prostředí ČR, Ministerstvo kultury ČR a další.

3.4.6. Agroturistika jako produkt venkova

Agroturistika zahrnuje aktivity odehrávající se ve venkovském prostředí, nejčastěji na malých, rodinných farmách. Služby tvořící kompletní produkt v podobě agroturistiky shrnují Aikaterini et al. (2001) do oblastí ubytovacích služeb, stravovacích služeb a venkovních, tzv. outdoorových aktivit.

Ubytování je nejčastěji poskytováno v malých rodinných penzionech nebo v oddělených místnostech v domě provozovatele, dále v apartmánech nebo jiných přidružených budovách, případně na volné ploše farmy (např. tzv. „pod širákem“, pod stanem apod.). Stravování může probíhat v prostorech pro ubytování nebo ve vlastní restauraci. Nejčastěji jsou nabízeny domácí produkty farmy vyrobené z místních surovin. Mezi další aktivity patří prohlídka hospodářství a jeho zázemí, dobrovolná účast na zemědělských pracích, samosběr ovoce a zeleniny, turistické a cykloturistické aktivity, hippoturistika, návštěva jedinečných, místních výrobců (např. vinařství, mlékáren, výrobců přírodní kosmetiky, minipivovarů apod.), účast na místních kulturních událostech (např. folklórních festivalech, vinobraních apod.), návštěva místních a okolních kulturně-historických památek, ukázky řemeslných prací, vzdělávací přednášky (např. o chráněných druzích zvířat a rostlin, zdravém životním stylu, bylinářství a dalších.).

Aikaterini et al. (2001) dále uvádí, že výše uvedená diverzifikace činností a využití místních přírodních a kulturních zdrojů spolu s interakcemi mezi místními obyvateli a návštěvníky vedou k efektivní propagaci agroturistického produktu. Co se týče interakcí místních obyvatel s turisty, Pásková (2012) upozorňuje na některé negativní vlivy, jež mohou tyto interakce způsobit. Jedním z nich je tzv. turistická iritace, kdy postoj místních obyvatel k turistům prochází vývojem od euforie až k antagonismu ve vazbě na formu a intenzitu interakcí. Dalším negativním vlivem, který může nešetrně rozvíjená agroturistika způsobit je změna kultury a společnosti v podobě akulturace, tedy změny místní společnosti v důsledku dlouhodobějšího či opakovaného styku kulturně a odlišných společenských skupin, z nichž jedna skupina má nižší technickou úroveň. Přijímání městského způsobu života vede na jedné

straně ke zvýšení životní úrovně venkovských obyvatel, na straně druhé je však tradiční venkovský způsob života postupně vytěšňován.

U nabízených domácích výrobků je důležitá vysoká kvalita a autenticita těchto výrobků. Autentické výrobky by však měly být nabízeny pouze v omezeném měřítku tak, aby se posléze nestaly neosobní, masovou záležitostí. Jejich cena by měla zajišťovat ekonomický přínos místním obyvatelům a zároveň udržovat určitou exkluzivitu těchto výrobků.

Doprovodné aktivity farem provozujících agroturistiku je nutné cíleně poskytovat určitým segmentům na trhu. Mezi nejvýznamnější segmenty patří zejména rodiny s dětmi, dále milovníci přírody, senioři, sportovně založení lidé a další.

4 Materiál a metody

Cílem této diplomové práce je analýza ekologického zemědělství a agroturistiky ve vztahu k udržitelnému rozvoji venkova. Cílem je rovněž jasně a konkrétně definovat, jakým způsobem může ekologické zemědělství a agroturistika přispět k udržitelnému rozvoji venkova a doporučit směry dalšího rozvoje. Tato práce potvrdí či vyvrátí hypotézy, že ekologické zemědělství ve spojení s agroturistikou je perspektivní formou zemědělského hospodaření s ohledem na udržitelný rozvoj venkova, dále že český turista má zájem o agroturistiku provozovanou na ekologicky hospodařících farmách a v neposlední řadě se práce zabývá hypotézou, že produkt, jež účastník agroturistiky očekává, přispívá k udržitelnému rozvoji venkova.

Zájem a motivace účastníků agroturistiky byla zjišťována pomocí dotazníkového šetření. Kromě zmíněného potenciálního zájmu a motivace účastníků, bylo cílem šetření zjistit, co vůbec si respondenti pod pojmem „agroturistika“ představují a jak by měl produkt v podobě agroturistiky ideálně vypadat, tzn., jak by měl být pobyt dlouhý, jaké doplňkové aktivity mají být k dispozici, zda je důležité, aby farma hospodařila výhradně ekologickým způsobem a zda lze agroturistiku v takové podobě, jakou požadují zákazníci, považovat za udržitelnou pro rozvoj venkova. Dotazníky byly v turistické sezóně (tzn. červenec – září 2014) umístěny do Turistického informačního centra v Proseči (okr. Chrudim), dále byli turisté oslovováni v terénu a rovněž byly dotazníky k dispozici v online podobě.

V dotazníku se vyskytly převážně otázky uzavřeného a polouzavřeného typu – často byla možnost vyjádřit se k otázkám ještě nad rámec uvedených variant. U některých otázek bylo možné zvolit více variant, u jiných pouze jednu možnost. Respondenti byli vyzváni k zakroužkování zvolených odpovědí.

Dotazník je možné rozdělit do tří pomyslných částí. První otázka zjišťuje, zda daný respondent někdy uvažoval o trávení volného času v podobě agroturistiky. V případě, že ano, může pokračovat ve vyplňování druhé části dotazníku tvořící sedm otázek, ve kterých je zjišťován např. důvod zájmu o agroturistiku, kde se o agroturistice respondent dozvěděl, jak dlouho by měla dovolená v podobě agroturistiky trvat, a jaké činnosti by měla zahrnovat. V případě, že dotazovaný o agroturistice doposud neuvažoval, otázka se dále větví na podotázku, ve které je zjišťován důvod nezájmu o agroturistiku. Následně je respondent odkázán na třetí část, kde je zjišťován základní profil dotazovaného. Otázky pro zjištění

sociodemografického profilu respondentů jsou záměrně umístěny na závěr dotazníku z důvodu, aby tyto otázky, jež mohou někteří respondenti považovat za osobní, neodradili od vyplnění dotazníku.

Dotazníkové šetření probíhalo s cílem získat minimálně 100 řádně vyplněných dotazníků. Několik dotazníků muselo být již v průběhu šetření vyřazeno z důvodu neúplnosti či nesprávnosti vyplnění, kdy respondenti vyplnili dotazník celý, bez ohledu na to, jak byli vyzváni, aby ve vyplňování postupovali. Dotazníkové šetření tedy probíhalo do doby dosažení minimálního počtu vyplněných dotazníků. Ženy a osoby s vysokoškolským vzděláním byly obecně ochotnější pro vyplňování dotazníku.

Dotazníky byly určeny náhodně vybraným respondentům, kteří však museli být staršími 18 let a agroturistiky se dosud neúčastnil. Náhodný výběr vzorku měl zajistit vcelku rovnoměrné zastoupení jednotlivých účastníků, ať již z pohledu pohlaví, věku, místa bydliště, vzdělání, členů v domácnosti.

Získané dotazníky byly před vyhodnocením nejprve zkontrolovány po formální stránce. Následně byly odpovědi spočteny, vyhodnoceny a převedeny do grafické podoby. Dotazník je v plném znění součástí přílohy této práce.

Výsledky dotazníkového šetření nastiňují určité tendence a směry v agroturistice a přináší další hypotézy, které je možné ověřovat v rámci navazujících šetření. Veškeré grafy uvedené v následujícím textu byly vytvořeny na základě dat z dotazníkového šetření.

Na základě poznatků z literárního přehledu a výsledků dotazníkového šetření budou pomocí SWOT analýzy stanoveny silné, slabé stránky a příležitosti, hrozby ekologického zemědělství včetně agroturistiky ve vztahu k udržitelnému rozvoji venkova. Následně budou prezentovány dva konkrétní příklady dobré praxe ekologického hospodaření včetně agroturistiky v České republice.

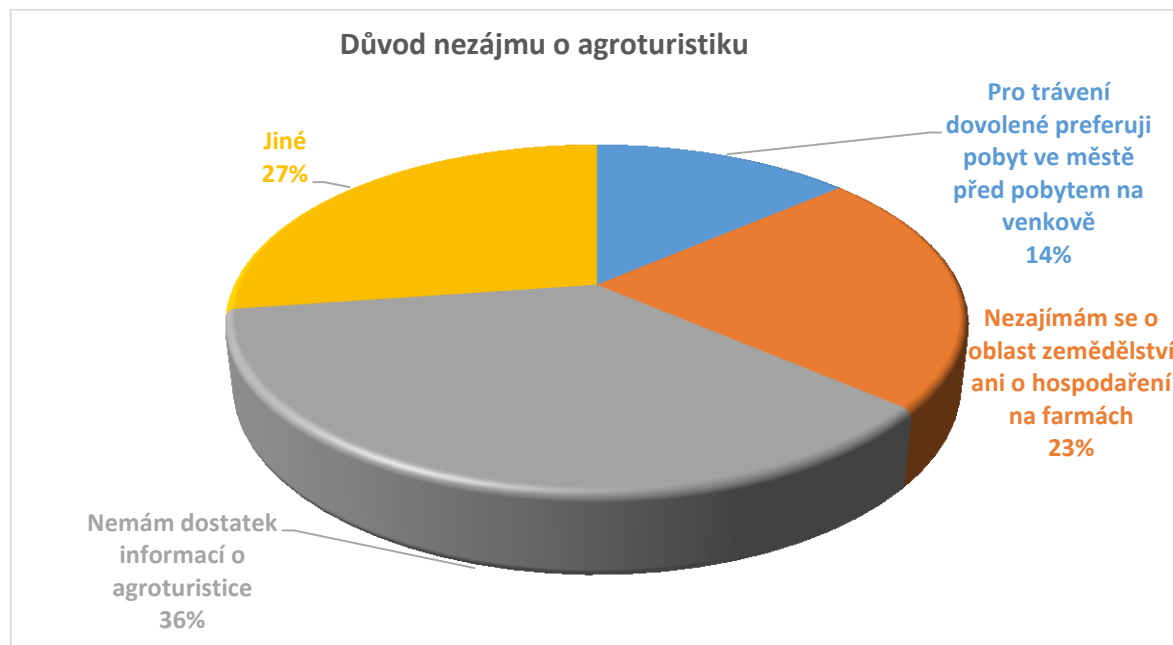
5 Výsledky

Otázka č. 1: Uvažujete nebo uvažoval(a) jste někdy o tom, že byste trávil(a) dovolenou ve formě agroturistiky ?

Cílem první otázky bylo zjistit, zda respondent někdy uvažoval o trávení dovolené v podobě agroturistiky. Respondenti museli zvolit jednu ze dvou možností, buď ano, nebo ne. Více než polovina dotázaných, přesně 56 %, uvedla, že o agroturistice, jako vhodné formě dovolené, uvažovala nebo uvažuje. Zde je nutné zmínit, že 40 % dotázaných respondentů pochází z města s více než 500 000 obyvateli. Lze tedy usuzovat, že pokud by podíl obyvatel měst byl ještě nižší, byl by také poměr mezi odpověďmi „ano“ a „ne“ vyrovnanější. Podle zvolené odpovědi pokračoval respondent otázkou č. 2 (pokud uvedl, že ano) nebo pokročil na otázku č. 1b) (pokud uvedl, že ne) pro zjištění důvodu nezájmu o agroturistiku.

Otázka č. 1 b) Z jakého důvodu neuvažujete o trávení dovolené v podobě agroturistiky? (Zvolit bylo možné více variant.)

Graf č. 4: Důvod nezájmu o agroturistiku

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

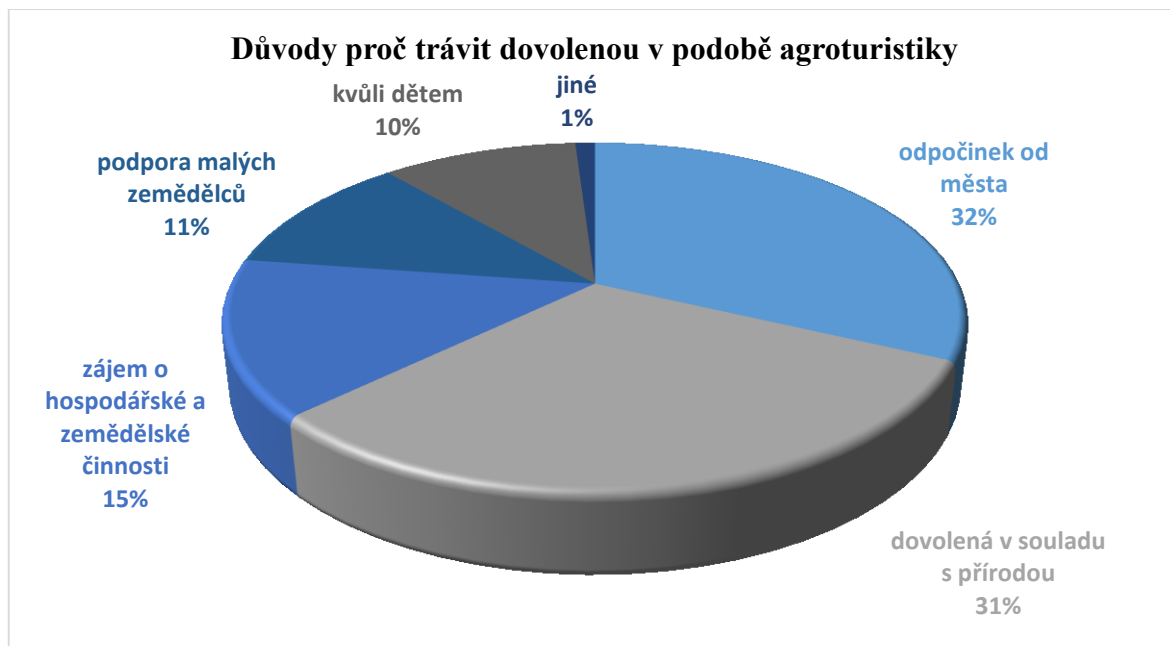
V případě, že respondent zvolil v předchozí otázce možnost, že nikdy neuvažoval o trávení dovolené v podobě agroturistiky, byl následující otázkou vyzván, aby uvedl důvod dosavadního nezájmu o agroturistiku. Na výběr bylo šest předdefinovaných možností, z nichž mohl respondent zvolit více variant. Pro případ jiného důvodu, bylo možné vybrat možnost „jiné“ a uvést vlastní, konkrétní důvod. Odpovědi znázorňuje graf č. 4.

Nejvyšší procento 36 % dotázaných uvedlo, že nemá dostatek informací o agroturistice. V pořadí další nejčastější odpovědí, celkem 23 % dotázaných odpovědělo, že se nezajímají o oblast zemědělství ani o hospodaření na farmách. Dále následovala možnost „jiné“, kterou zvolilo 27 % respondentů. Celkem 14 % dotázaných zvolilo možnost, ve které uvedli, že pro trávení dovolené preferují pobyt ve městě před pobytem na venkově. Odpověď „nepředpokládám vysokou kvalitu poskytovaných služeb (zejména ubytování a stravování)“ nezaškrtnul žádný respondent. Ti, kteří zakroužkovali možnost „jiné“, nejčastěji uvedli, že vyrůstali nebo žijí na venkově. Mezi další odpovědi patřila finanční náročnost, „není to pro nás způsob trávení dovolené“, „mám dost své práce na vlastním pozemku“, „preferuji jiný typ dovolené – turistiku, houbaření, pobyt na horách“.

Odpověď ve znění „nepředpokládám vysokou kvalitu služeb“ nevolil žádný z respondentů, což je povzbudivé. Nikdo z dotázaných nemá pocit nedostatečných nebo nekvalitních služeb v rámci agroturistiky.

Otázka č. 2: Z jakého důvodu byste se chtěl(a) agroturistiky účastnit ? (Zvolit bylo možné více variant.)

Graf č. 5: Důvody pro trávení dovolené v podobě agroturistiky

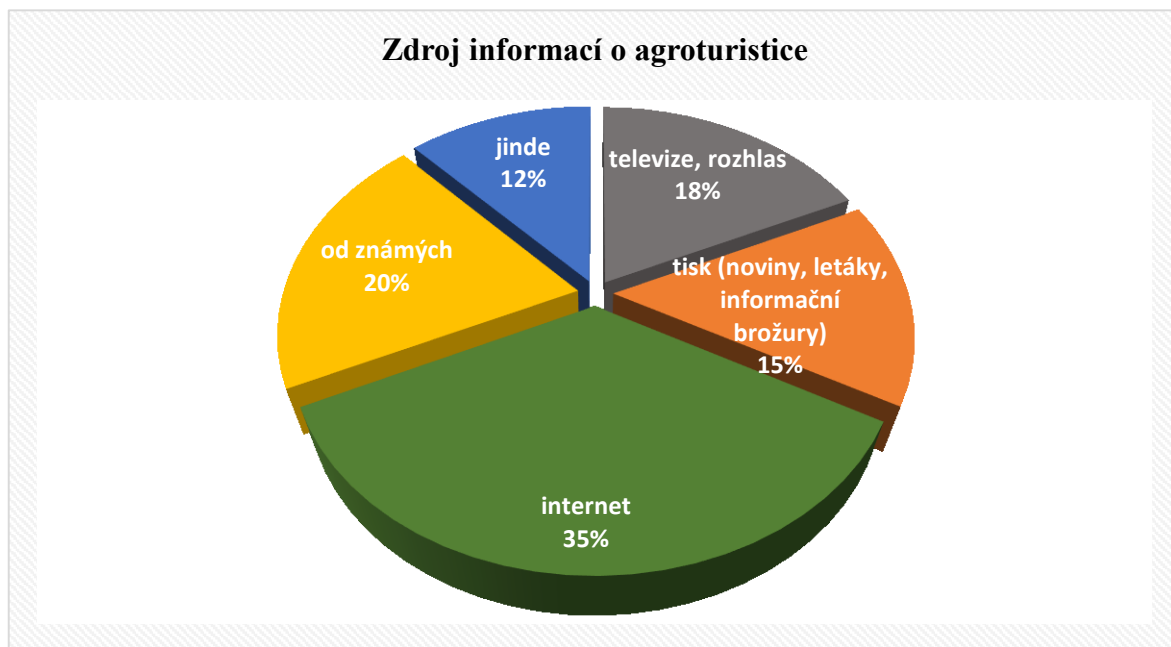
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Respondenti, kteří v první otázce zvolili možnost, že již někdy uvažovali o trávení dovolené ve formě agroturistiky, pokračovali otázkou číslo dvě, jejímž cílem bylo zjistit jejich motivaci k účasti na agroturistice. Na výběr bylo šest variant, zvolit bylo možné více možností. Opět byla k dispozici možnost „jiné“ pro případ, že by se respondent neztotožnil se žádnou z uvedených možností. Zvolené odpovědi uvádí graf č. 5.

Nejvíce respondentů tj. 32 % uvedlo, že agroturistika pro ně představuje odpočinek od města. Tato odpověď znovu poukazuje na 40 % podíl respondentů pocházejících z velkých měst. Jako dovolenou v souladu s přírodou si agroturistiku představuje 31 % dotázaných osob. Další možnost, čili zájem o hospodářské a zemědělské činnosti zvolilo 15 % respondentů. Variantu „podpora malých zemědělců“ vybralo 11 % osob. Následovala odpověď „kvůli dětem“ (11 %) a možnost „jiné“ (1 %), zde respondent uvedl „kvůli ochutnávce lokálních potravin“.

Otázka č. 3: Odkud jste se o agroturistice dozvěděl(a) ? (Zvolit bylo možné více variant.)

Graf č. 6: Zdroje informací o agroturistice

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

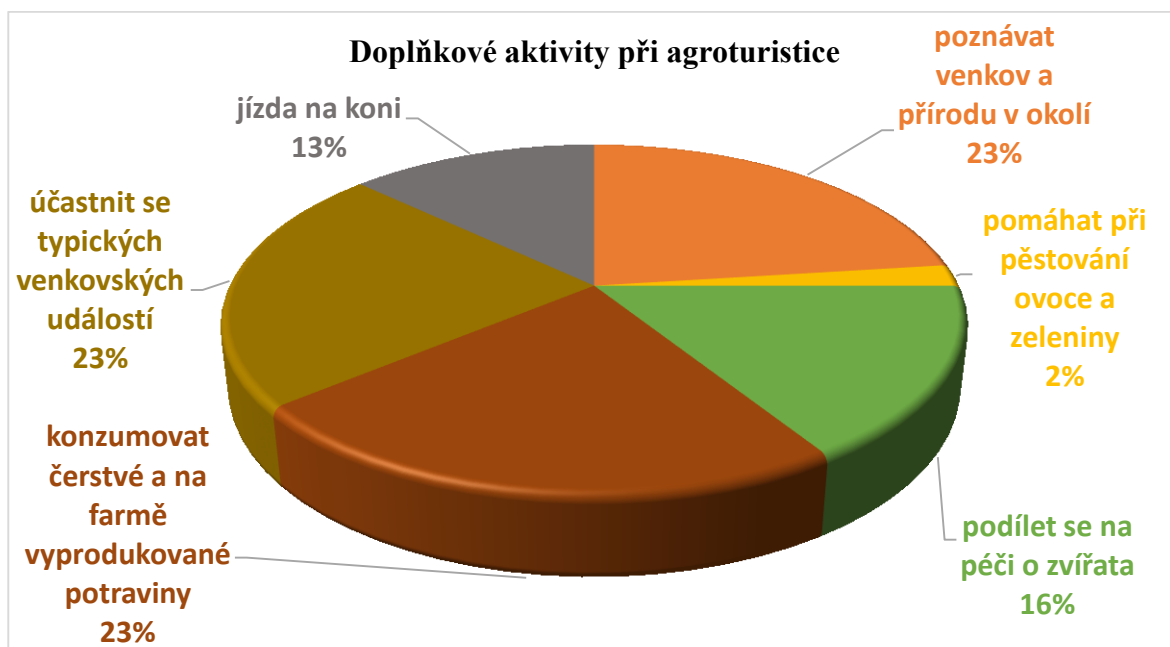
Cílem otázky číslo tři bylo zjistit, kde se respondenti dozvěděli o agroturistice a kde nejčastěji čerpají informace o tomto tématu. Otázka nabídla pět možných odpovědí, mezi nimiž i možnost „jinde“, kde se dotázaní mohli více rozepsat. Výsledky jsou znázorněny v grafu č. 6. Zde největší počet dotázaných (33 %) zvolilo možnost internet, dále od známých (20 %), z televize a rozhlasu (18 %), z tisku (noviny, letáky, informační brožury) zvolilo 15 % dotázaných a jinde vybralo 12 % respondentů. U možnosti „jinde“ bylo nejčastější odpovědí „ve škole“, dále se například vyskytly odpovědi „na dovolené“, „v literatuře“, „infostánek“, „už nevím“.

Otázka č. 4: Preferoval(a) byste dovolenou v podobě agroturistiky v České republice oproti zahraničí ?

Otázka číslo čtyři dávala na výběr ze dvou možností a respondenti měli vybrat právě jednu možnost. Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondenti preferují agroturistiku v České republice nebo by raději vyjeli za agroturistikou do zahraničí. Celkem 70 % dotázaných uvedlo, že by preferovali agroturistiku provozovanou v České republice oproti zahraničí.

Otázka č. 5: Jakých aktivit byste se chtěl(a) při agroturistice účastnit ? (Zvolit bylo možné více variant.)

Graf č. 7: Doplnkové aktivity při agroturistice

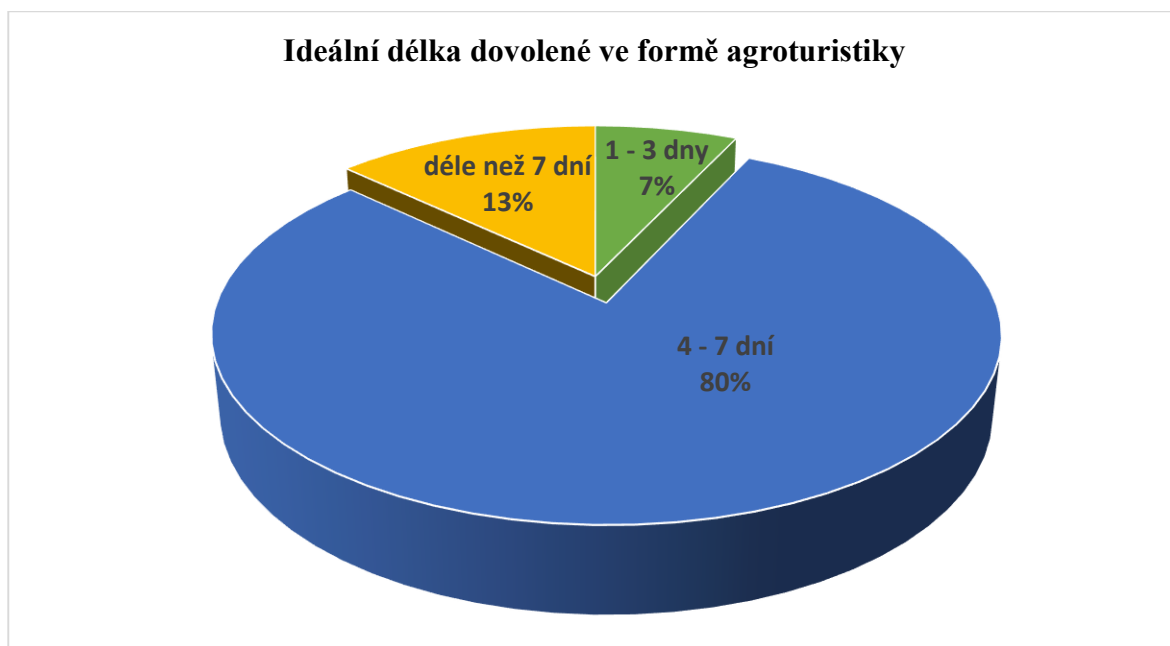
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Cílem otázky číslo pět bylo zjistit, jaké doplňkové aktivity respondenti od agroturistiky očekávají. Zvolit bylo možné jednu nebo více ze sedmi variant. Jednou z možností byla opět varianta „jiné“, kde dotázaný mohl uvést další aktivity. Odpovědi jsou převedeny do grafu č. 7.

Z celkového počtu odpovědí 23 % z nich tvořila odpověď „konzumovat čerstvé a na farmě vyprodukované potraviny“, dalších 23 % odpovědí bylo „poznávání venkova a přírody v okolí“. A rovněž 23 % odpovědí tvořila možnost „účastnit se typických venkovských událostí“. Možnost „podílet se na péči o zvířata“ byla zvolena v 16 %, jízda na koni ve 13 % a pomáhat při pěstování ovoce a zeleniny ve 2 %.

Otázka č. 6: Jak dlouho by měla dovolen ve formě agroturistiky ideálně trvat ?

Graf č. 8: Ideální délka dovolené ve formě agroturistiky

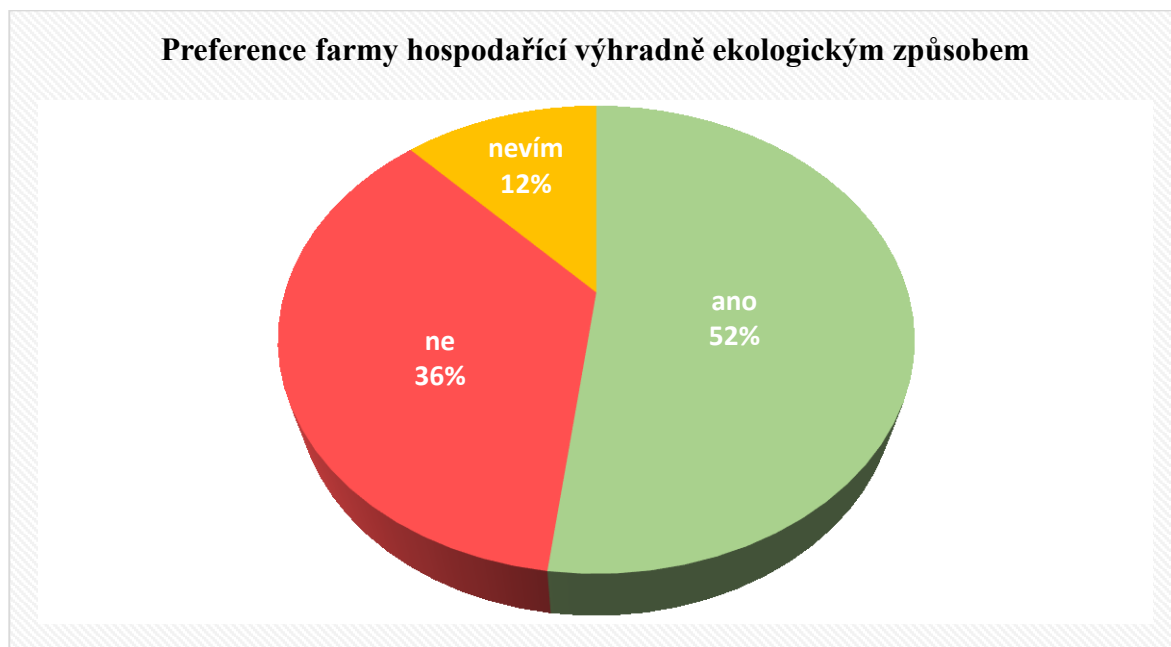
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Cílem otázky číslo šest bylo zjistit, jak dlouho si respondenti představují, že by ideálně měla dovolená ve formě agroturistiky trvat, zda by preferovali krátkodobou dovolenou, střednědobou nebo dlouhodobou. Na výběr tedy byly tři možnosti a zakroužkovat měli dotazovaní právě jednu variantu. Zvolené odpovědi znázorňuje graf č. 8.

Převážná většina, tedy 80 % dotázaných, zvolila možnost 4 – 7 dní. Déle než 7 dní by si představovalo 13 % respondentů a 1 – 3 dny celkem 7 % osob.

Otázka č. 7: Je pro Vás důležité, zda Vámi zvolená farma hospodaří výhradně ekologickým způsobem (tzn. v souladu s přirozeným koloběhem přírody, bez použití umělých hnojiv, pesticidů, hormonů apod.) ?

Graf č. 9: Preference farmy hospodařící výhradně ekologickým způsobem

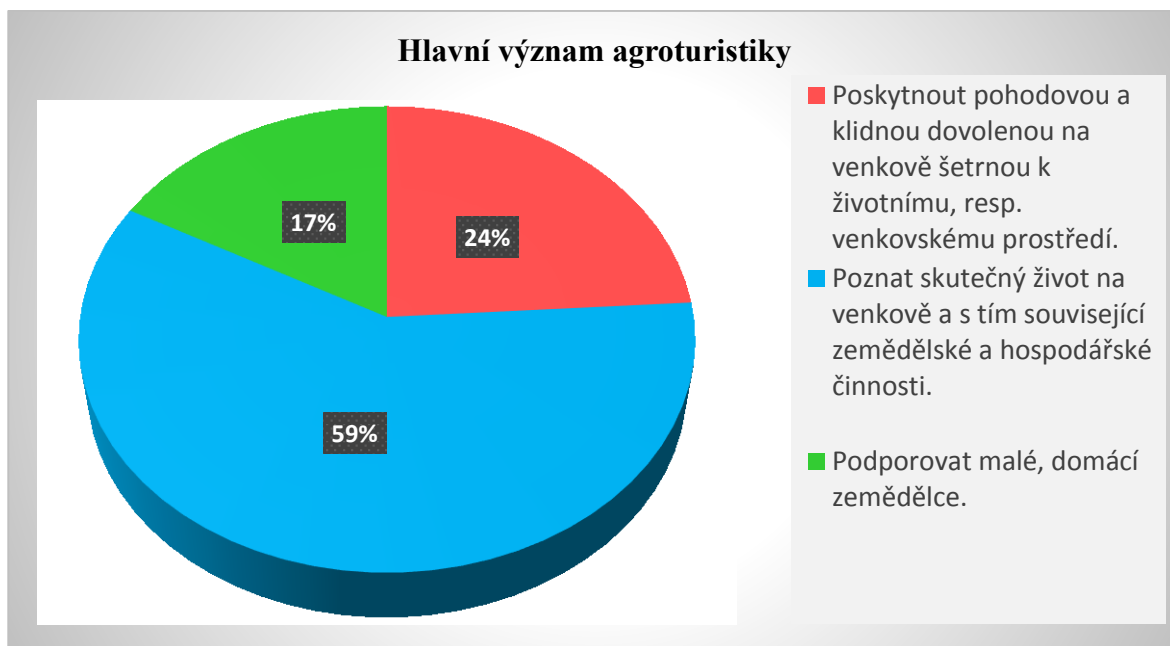
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Cílem další otázky, tedy otázky číslo sedm, bylo zjistit, zda by dotazovaní upřednostnili při výběru dovolené ve formě agroturistiky farmu, jež hospodaří výhradně ekologickým způsobem. Zároveň bylo součástí otázky upřesnění, že hospodaření ekologickým způsobem znamená takový způsob hospodaření, který nevyužívá umělých hnojiv, pesticidů, hormonů apod. Na výběr byly tři možnosti – ano, ne, nevím. Odpovědi jsou zaznamenány v grafu č. 9.

Odpověď „ano“ zvolila nadpoloviční většina, tj. 52 % dotázaných. Možnost „ne“ vybralo 36 % respondentů a „nevím“ odpovědělo 12 % dotázaných.

Otázka č. 8: V čem dle Vašeho názoru spočívá hlavní význam agroturistiky ?

Graf č. 10: Hlavní význam agroturistiky dle respondentů

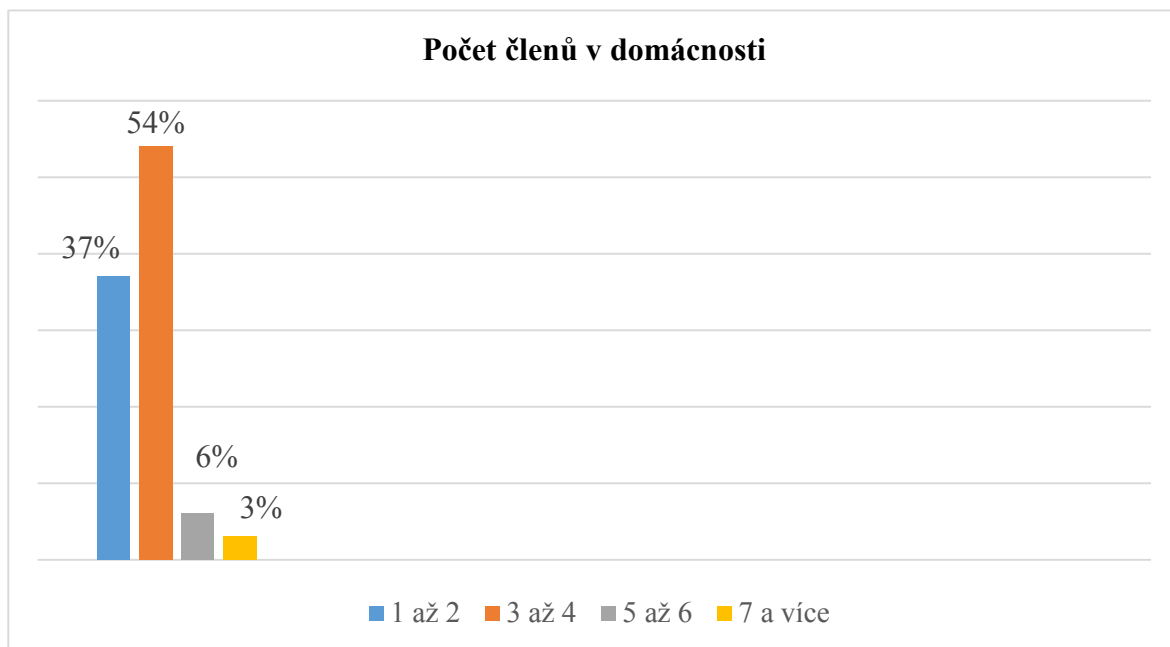
Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Poslední položenou otázkou, mimo těch zjišťujících sociodemografický profil respondenta, byla otázka číslo osm. Jejím cílem bylo zjistit hlavní význam agroturistiky podle respondentů, její image, jak by respondenti agroturistiku jednou větou charakterizovali a co si pod pojmem „agroturistika“ vůbec představují. Na výběr byly čtyři varianty, z nichž jedna varianta „jiné“ dávala příležitost k podrobnějšímu rozepsání. Nikdo však tuto variantu nevybral. Výsledky znázorňuje graf č. 10.

Nejvíce dotázaných, to znamená 59 %, uvedlo, že hlavní význam agroturistiky spatřují v poznání skutečného života na venkově a s tím souvisejících zemědělských a hospodářských činností. Další nejčastější odpovědí bylo poskytnout pohodovou a klidnou dovolenou na venkově, šetrnou k životnímu respektive venkovskému prostředí (24 %). Naposledy, tedy 17 % dotázaných sdělilo, že agroturistiku chápou hlavně jako podporu pro drobnější, domácí zemědělce.

Sociodemografický profil respondentů:

Graf č. 11: Počet členů v domácnosti

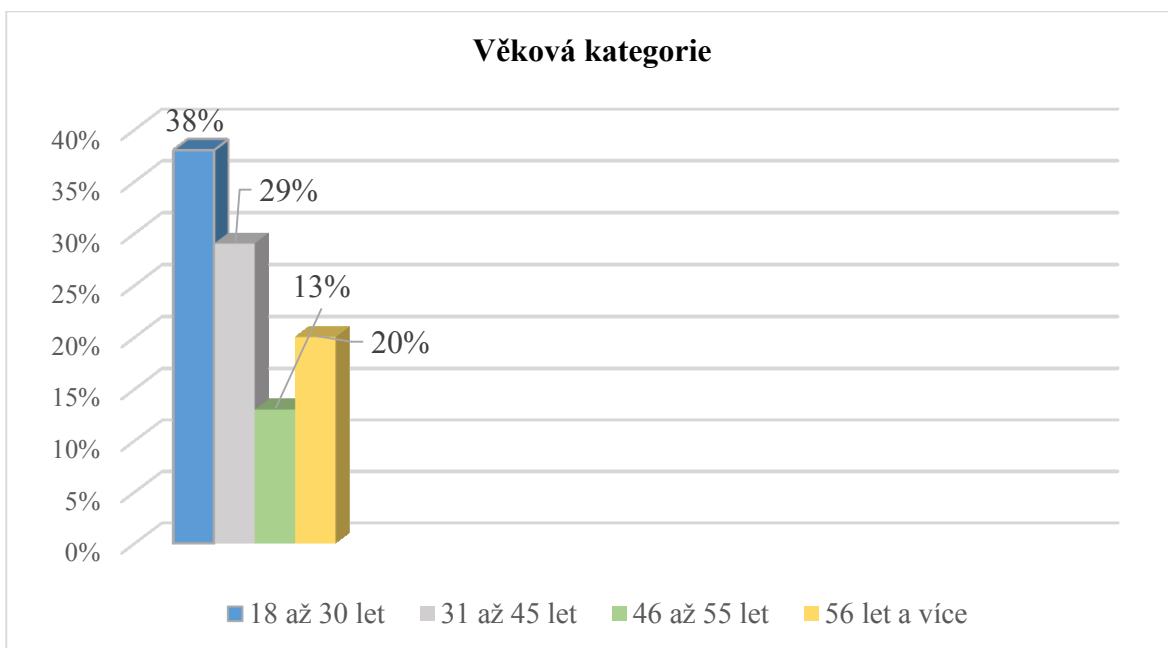

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka číslo třináct zjišťovala velikost domácnosti respondentů. Získané údaje o počtu členů v domácnosti respondentů zobrazuje graf č. 11. Nejvíce z nich, to znamená 54 %, žije v domácnosti, která má 3 – 4 členy. Celkem 37 % dotázaných jsou jedinými obyvateli domácnosti. Dále 6 % respondentů žije v domácnosti s 5 – 6 členy a 3 % v domácnosti se 7 a více členy.

Otázka číslo čtrnáct zjišťovala pohlaví respondentů. Dotazník vyplňovalo více žen než mužů a to v poměru 66 % vůči 34 %. Ženy tak jednoznačně projevily více ochoty k vyplňování dotazníku.

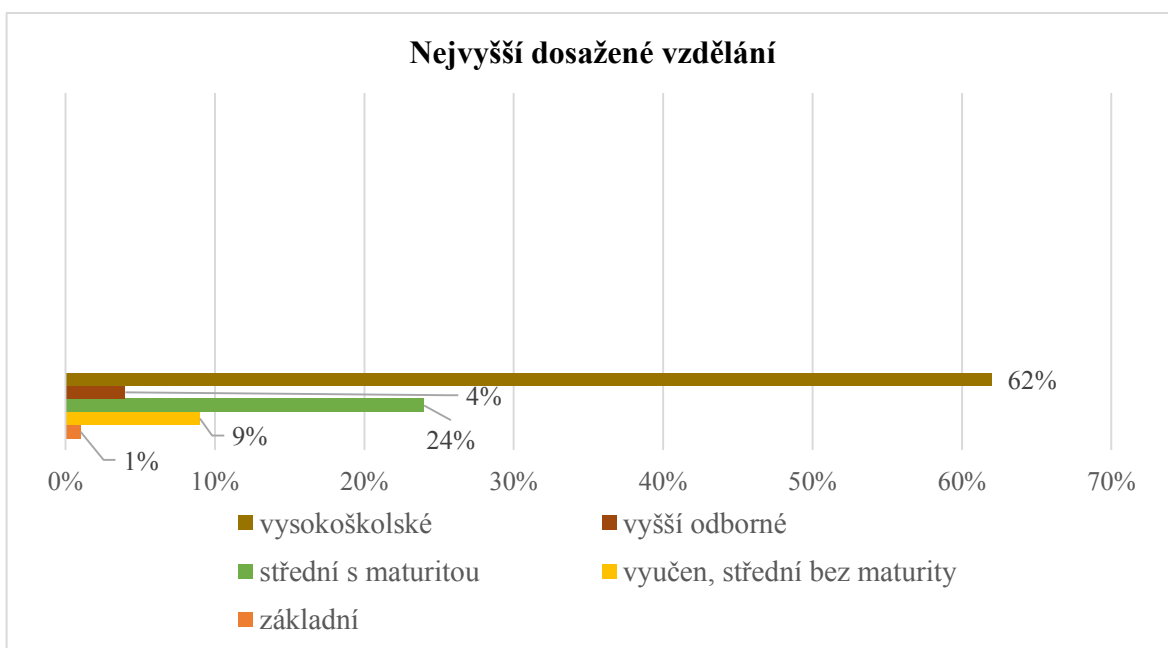
Graf č. 12: Věková kategorie

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Nejvíce respondentů bylo v nejnižší věkové kategorii 18 – 30 let a to celkem 38 %. Celkem 29 % dotázaných se zařadilo do kategorie 31 – 45 let, 20 % dotázaných bylo ve věku 56 let a více a 13 % z respondentů bylo ve věku 46 – 55 let. Věkové kategorie respondentů znázorňuje graf č. 12.

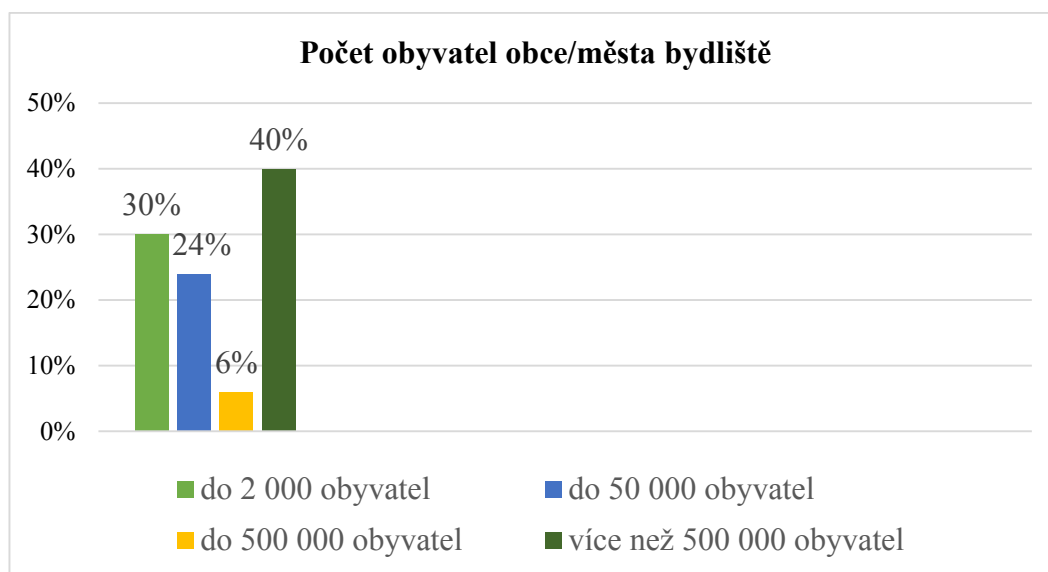
Graf č. 13: Nejvyšší dosažené vzdělání

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

V grafu č. 13 je znázorněna vzdělanostní struktura respondentů. Nejvíce ochoty při vyplňování dotazníku a to celkem 62 % projevili respondenti s vysokoškolským vzděláním. Dále následovaly osoby se středním vzděláním s maturitou (24 %), vyučení (9 %), s vyšším odborným vzděláním (4 %) a se základním vzděláním (1 %).

Graf č. 14: Počet obyvatel obce/města bydliště

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Nejvíce dotázaných, čili 40 %, bydlí ve městě, které má více než 500 000 obyvatel. Dále v pořadí byli obyvatelé malých měst a obcí s 2 000 obyvateli a méně (30 %), do 50 000 obyvatel (24 %) a do 500 000 obyvatel (6 %). Počet obyvatel obce/města bydliště dotázaných ukazuje graf č. 14.

6 Diskuse

Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že nadpoloviční většina dotázaných má zájem o trávení dovolené ve formě agroturistiky. Nejčastějším motivem pro agroturistiku je prožití dovolené v přírodě a odpočinek od městského shonu. Jak uvádí Mezřický (2005), v přírodě je často hledán a nacházen zdroj uklidnění, odpočinku a rekreace. Zjištění je také ve shodě s výsledky Thöndlové (2011), která svou analýzou rovněž potvrdila image agroturistiky jako „dovolené blízce přírodě“.

Naopak, nejčastějším důvodem nezájmu o agroturistiku je buď nedostatek informací na jedné straně a dále nezájem o zemědělské hospodaření a tím pádem preference jiného typu dovolené. Z výsledků dotazníkové šetření tedy vyplývá, že hlavním důvodem nezájmu o agroturistiku je nízká informovanost potenciálních klientů a nedostatečná propagace agroturistiky. U většiny dotázaných lze jejich postoj k agroturistice změnit cíleným marketingem. Je však důležité, aby marketing byl zaměřen na takové zákazníky, kterým může podnikatel v agroturistice jejich potřeby uspokojit. Respondenty, kteří uvedli, že se nezajímají o oblast zemědělství a ti, kteří odpověděli, že preferují pobyt ve městě před pobytem na venkově, celkem tedy 34 % lidí, nelze již v jejich názoru příliš ovlivnit.

U respondentů, jež uvedli, jako důvod nezájmu o agroturistiku, že vyrůstali na venkově nebo, že žijí na venkově, lze jejich chování při výběru dovolené ovlivnit zejména tím, že produkt v podobě agroturistiky nabídne nové a nevšední zážitky, jimiž mohou být například kurzy zaměřené na malování, kurzy tvůrčí fotografie, kurzy zdravého vaření apod. Někteří respondenti uvedli doslova, že mají dost práce na svém vlastním pozemku, případně, že agroturistiku nepovažují za odpočinkovou dovolenou. U tohoto segmentu je nutné v marketingové komunikaci zdůraznit, že účast na zemědělských pracích je pouze dobrovolná, a že agroturistika představuje zejména klidnou dovolenou strávenou v kontaktu s přírodou.

Zajímavá byla odpověď respondenta, který uvedl, že se nezajímá o agroturistiku z důvodu, že dává přednost jinému typu dovolené, například turistice, houbaření či pobytu na horách. Agroturistika však žádnou z těchto aktivit nevyklučuje. Naopak, aktivity jako houbaření jsou pro agroturistiku vhodnými doplňkovými činnostmi. V tomto případě se tedy opět jedná o mylné povědomí o agroturistice a jejích aktivitách.

Domnění respondenta, který uvedl finanční náročnost agroturistiky, může opět napravit vhodně zvolený marketing. Cena se může stát významným propagačním nástrojem. Využit lze různých sezónních slev, věrnostních bonusů, akčních nabídek apod.

Povzbudivé je, že nikdo z dotázaných nezvolil možnost „nepředpokládám vysokou kvalitu služeb“. Toto rovněž odpovídá zjištěným výsledkům Thöndlové (2011), která svou analýzou zjistila, že oproti agroturistice v Bavorsku, má česká agroturistika mnohem lepší pověst, co se týče kvality služeb, a to i přes to, že většina farem v Bavorsku disponuje certifikátem kvality a zaručuje tak určitou kvalitu služeb.

U otázky, která zjišťovala motivaci účastníků k trávení dovolené ve formě agroturistiky nejvíce dotázaných uvedlo, že očekávají dovolenou v souladu s přírodou a odpočinek od města. Dojem respondentů je tedy odpovídající charakteristice. Relativně nízké procento dotázaných zvolilo možnost „kvůli dětem“. Zde je však nutné poukázat na věkový profil respondentů, kdy nejvyšší zastoupení respondentů tvořili lidé ve věku 18 – 30 let. Lze tedy usuzovat, že mnoho z těchto respondentů děti nemá a jejich preference jsou tedy jiné. Pouze 15 % dotázaných uvedlo zájem o hospodářské a zemědělské činnosti. Z této odpovědi je možné se domnívat, že procento těch, kteří by se v rámci agroturistiky rádi přímo zapojili do zemědělských prací, nebude příliš vysoké. Proto je nutné nabídku agrofarem rozšířit i o jiné činnosti, např. hippoturistiku, cykloturistiku, řezbářské a výtvarné dílny apod.

Na otázku, kde se respondenti dozvěděli o agroturistice, odpovědělo nejvíce z nich, že na internetu, případně od známých. S ohledem na sociodemografický profil respondentů nelze zmíněnou odpověď považovat za nikterak překvapivou. Mladí, vysokoškolsky vzdělaní respondenti se dobře orientují v prostředí internetu, o agroturistice slyšávají ve škole. Propagace na vlastních webových stránkách je také nerozšířenější prezentací jednotlivých podniků. Nicméně pro turistu, který farmu dosud nenavštívil, je snazší orientace ve vyhledávacích a na portálech zabývajících se přímo agroturistikou. V České republice takovýto portál dosud neexistuje. Můžeme nalézt pouze portály zabývající se venkovskou turistikou jako celku. Nejvýznamnějším je portál provozovaný Svazem venkovské turistiky www.prazdninynavenkove.cz.

Prázdniny na venkově jsou oficiální turistický produkt České republiky, podporovaný agenturou cestovního ruchu Czech Tourism. Cílem tohoto projektu je podpořit vznik a rozvoj venkovských ubytovacích kapacit, přispět k rozvoji venkova prostřednictvím šetrné turistiky. Snahou je zvyšovat kvalitu poskytovaných služeb svých členů a propagovat jen takové služby,

jež respektují místní kulturu, zvyky, místní obyvatele a jsou přátelské k životnímu prostředí. Většina nabízených ubytovacích kapacit splňuje kritéria hodnocení Svazu venkovské turistiky a organizace ECEAT. V nabídce jsou ubytovací kapacity rozdělené dle regionů, typu ubytování, zážitků či certifikace. Stávajícím ubytovacím zařízením nabízí lepší využití ubytovacích kapacit tím, že zajišťuje efektivní propagaci, která probíhá především na internetu.

Za další důležitou součást propagace lze považovat zapojení do místního či regionálního produktu cestovního ruchu. K tomu lze využít certifikaci služeb a značení regionálních produktů. Thöndlová (2011) uvádí, že certifikace farem v Bavorsku je podmínkou pro získání dotací a pro zařazení farmy do některého z katalogů zaměřených na agrofarmy. I v České republice lze zapojení do certifikace služeb subjektům jen doporučit. Existuje zde celá řada certifikací, např. mezinárodní značka ECEAT – pro podniky cestovního ruchu s přínosem pro udržitelný rozvoj, značka Cyklisté vítáni – certifikace s ohledem na potřeby cyklistů, certifikát Baby friendly – místa přátelská k rodinám s dětmi a další. Žádná z certifikací však dosud nenabízí známku kvality výhradně pro agrofarmy, případně ekoagrofarmy.

Regionální značení produktů zase pomáhá zákazníkům v lepší orientaci při nákupu regionálních potravin, služeb či zážitků a zároveň poskytuje příležitost k podpoře místních zemědělců, producentů a prodejců, kteří tak mohou vytvářet a udržovat pracovní místa v regionech. Hlavním cílem regionálního značení výrobků je zviditelnit tradiční regiony známé svou zachovalou přírodou, zdravým prostředím či lidovými tradicemi. Do systému regionálních značek se od roku 2004 zapojilo již 24 regionů. V každém z těchto regionů vznikla značka pro zdejší výrobky, která zaručuje vedle jejich kvality a šetrnosti k přírodě, především jejich původ a vazbu na určité výjimečné území. Značení je určeno jak turistům, tak i místním obyvatelům. Turista může objevovat region a užívat si jeho atmosféru novým netradičním způsobem. Místní obyvatel, zase může nákupem značených výrobků přispět svým vlastním výrobcům. Regionální značky pro místní produkty se zavádějí jako jedna z možností podpory místní ekonomiky. Regionální značkou se označují řemeslné výrobky, potraviny, zemědělské produkty, přírodní produkty, ale i zážitky či služby.

K propagaci agroturistiky je dále důležité poukázat na fakt, že poměrně nízké procento dotázaných se dočetlo o agroturistice v tisku, ať už v novinách, letáčích nebo informačních brožurách. Propagaci by tak bylo vhodné více zaměřit také tímto směrem, tzn. reklama v regionálních denících, reportáže v časopisech, letáčky a informační brožury distribuované na turisticky navštěvovaných místech.

Z dotazníkového šetření dále vyplynulo, že většina z dotázaných by preferovala agroturistiku v České republice oproti zahraničí, v délce 4 až 7 dní, což odpovídá střednědobé dovolené. Souhrn odpovědí je vcelku překvapivý z hlediska věku respondentů, vezmeme-li v úvahu, že mezi dotázanými převažovali mladí lidé do 30 let, kteří jsou zvyklí cestovat po světě a v zahraničí netrpí jazykovou bariérou. Pro provozovatele agroturistiky je zájem turistů o agroturistiku v České republice výzvou a příležitostí k rozvoji jejich podnikání.

U otázky, jež zjišťovala, kterých doplňkových aktivit by se chtěli turisté účastnit, uvedli všichni dotázaní respondenti činnosti skutečně typické pro agroturistiku. Téměř čtvrtina dotázaných by při agroturistice chtěla poznávat přírodu venkovského prostředí. Jedním z významných předpokladů pro úspěšný rozvoj agroturistiky je tak zajímavá a neponičená příroda a krajina. Některé faktory, mezi nimiž například blízkost průmyslových zón, intenzivní zemědělství, rušné dopravní tepny a podobné, lze označit jako limitující pro rozvoj podnikání v agroturistice.

Projevený zájem o čerstvé, domácí a na farmě vyprodukované potraviny není překvapivý, lze ho přičítat měnícímu se životnímu stylu a stále rostoucímu zájmu o zdravé stravování. Lidé stále častěji kladou důraz na čerstvost surovin. Nabídka domácích produktů či přírodních výrobků (např. kosmetiky, mýdel apod.) může znamenat velkou konkurenční výhodu oproti ostatním poskytovatelům agroturistiky a jiným provozovatelům ubytování na venkově. Možnost, kde mohl respondent uvést, další, jiné činnosti, které nebyly součástí předdefinovaných variant, nezvolil žádný z nich. Možnou příčinou je, že respondenti nemají detailní představu o tom, jaké další aktivity může agroturistika nabídnout.

Farma by dle nadpoloviční většiny měla hospodařit ekologickým způsobem. U této otázky lze spatřovat souvislost s otázkou č. 5 „Jakých aktivit byste se chtěl(a) při agroturistice účastnit?“ Zde zvolila téměř čtvrtina dotázaných, že by chtěla konzumovat čerstvé a na farmě vyprodukované potraviny. Tyto potraviny by tak dle většiny respondentů měly být v ekologické kvalitě. Rovněž, co se týče, podmínek chovu hospodářských zvířat, lze očekávat příklonění potenciálních klientů k ekofarmě, kde je podporováno přirozené chování zvířat a jejich dobré životní pohody. Součástí nabídky agroturistiky tak může být například příjemný výhled na volně se pasoucí hospodářská zvířata.

Dle respondentů spočívá hlavní význam agroturistiky v poznání skutečného života na venkově a s tím souvisejících zemědělských a hospodářských činností, proto i nejčastějšími aktivitami, kterých by se chtěli dotázaní účastnit, bylo poznání venkova a přírody v okolí, konzumace čerstvých a na farmě vyprodukovaných potravin a účast na typických venkovských událostech. Zapojení do zemědělských prací není ve většině případů vyžadováno. Jak vyplývá z výsledků předchozích otázek, zejména otázky č. 5 „Jakých aktivit byste se chtěl(a) při agroturistice účastnit?“, poznání tohoto života by mělo probíhat častěji v roli pozorovatele, než přímého účastníka, zejména co se týče zemědělských prací. Přímou účast si převážná část respondentů představuje spíše na typicky venkovských událostech, jako jsou zabíjačky, vinobraní, masopusty a jiné tradiční akce. Respondenti vnímají agroturistiku zejména jako odpočinkovou dovolenou.

6.1. SWOT analýza

Na základě rešerše vědeckých a odborných článků, studií literatury, analýzy strategických dokumentů či koncepcí a na základě získaných výsledků dotazníkového šetření bude následně v tabulce č. 1 uvedena SWOT analýza, jež stanovuje silné a slabé stránky agroturistiky provozované na ekologicky hospodařících farmách a zároveň dlouhodobé i krátkodobé příležitosti a hrozby pro udržitelný rozvoj venkova. Analýza bere v úvahu, že některé příležitosti se při neplánovém rozvoji mohou snadno stát hrozbami pro budoucí rozvoj venkova.

Tabulka č. 1.: SWOT analýza

SWOT analýza	
Silné stránky	Slabé stránky
Důraz na ochranu životního prostředí	Nižší hospodářské výnosy v porovnání s konvenčním zemědělstvím
Údržba krajiny	Časová náročnost
Využívání obnovitelných zdrojů	Překrývání hlavní turistické sezóny s obdobím nutnosti intenzivních zemědělských prací
Welfare zvířat	Historické souvislosti
Produkce kvalitních biopotravin	Nedostatečný marketing
Samozásobitelství	Roztříštěné kompetence resortních orgánů
Nové pracovní příležitosti	Neexistence relevantních dat ohledně agroturistiky
Doplňkový zdroj příjmů pro zemědělce	
Systém podpor a dotací	
Kontakt s jinými lidmi (sociálními skupinami)	
Rozvoj navazujících služeb	
Udržování tradic	
Dobrá image agroturistiky	
Stabilizace osídlení venkova	
Příležitosti	Hrozby
Diverzifikace činností	Změna kultury a společnosti v důsledku střetávání mnohdy odlišných sociálních skupin
Zapojení místních komunit	Sociální spory
Zlepšení a udržení kvality životního prostředí	Špatný vliv na životní prostředí
Příchod nových aktivit a činností	Příchod nových aktivit a činností
Revitalizace starých a zchátralých budov	Turistická iritace
Rozvoj infrastruktury	Inscenizace
Certifikace produktů	Ztráta zájmu o produkty ekologického zemědělství
Zvyšující se zájem o zdravý životní styl	Obliba druhého bydlení v podobě chataření a chalupaření
Přírodní i kulturně-historický potenciál ČR	
Preference agroturistiky v ČR před zahraničím	

Zdroj: vlastní výsledky a zpracování

Ekologické zemědělství je holistický způsob hospodaření. K udržitelnému rozvoji venkova přispívá zejména tím, že produkce, kterou vytváří, vede k současnému a budoucímu blahobytu a jeho výsledné produkty lze považovat za ekonomicky životaschopné, šetrné k životnímu prostředí a společensky přijatelné. Agroturistika může také přispět k zamezení nárůstu ekologických, ekonomických a sociálních problémů venkova.

Ekonomická životaschopnost je dosažena zejména tím, že rozhodovací role v hospodářství je navracena místním komunitám (ekologickým zemědělcům) a zaručuje jim právo řídit vlastní zdroje a tím zvyšovat jejich aktivní roli v potravinovém a dodavatelském řetězci. Produkce ekologického zemědělství disponuje konkurenční výhodou v podobě certifikace a záruky kvalitních, zdravých, čerstvých (v případě domácí bioprodukce) a bezpečných produktů. Šetrnost k životnímu prostředí spočívá v omezení běžně používaných chemických hnojiv a pesticidů. Co se týče nižších výnosů v porovnání s konvenčním zemědělstvím, lze tuto slabou stránku považovat zároveň za silnou z pohledu snižování nadprodukce. Ekonomický přínos agroturistiky je spatřován zejména v podobě vedlejších příjmů podnikatelů v zemědělství. Agroturistika však dává prostor i k rozvoji navazujících služeb, jako např. restaurací, půjčoven sportovního vybavení, prodeje autentických suvenýrů apod. Rozvojem služeb a infrastruktury přispívá agroturistika ke stabilizaci venkovského obyvatelstva a zamezení odchodu zejména mladých rodin s dětmi do měst. Růst ekologického zemědělství přináší zajímavé pracovní příležitosti na venkově a vybízí k diverzifikaci hospodářské činnosti, např. v podobě poskytování služeb agroturistiky. Diverzifikace snižuje dopady případné neúrody a zvyšuje možnost tržního uplatnění. Díky tomu, že ekologické zemědělství je založené spíše na znalostech než na vstupech, využívá tradiční vědomosti a získané zkušenosti místních hospodářů. Jones (2003) uvádí, že ekologické hospodaření vyžaduje práci vyšší úrovně, než v systému konvenčního hospodaření a to především v důsledku nahrazení chemických vstupů lidskou aktivitou.

Na rovině ekologické lze zdůraznit, že ekologické hospodaření má oproti konvenčnímu zemědělství lepší dopad na kvalitu vody, přirozenou úrodnost půdy a zvýšení biodiverzity. Ekologické zemědělství vede k diskuzi a přijímání odpovědnosti za kvalitu života chovaných hospodářských zvířat. Ekologický zemědělec je nahlížen jako tvůrce krajiny, který se snaží vytvářet harmonickou a druhově pestrou kulturní krajinu venkovského prostoru. Agroturistika ze své povahy využívá stávající zdroje, například pro ubytování není nutná výstavba velkokapacitních ubytovacích zařízení, naopak vhodným typem ubytování může být zrekonstruovaný statek, vhodně situovaný do venkovského prostředí. Přínos agroturistiky a

zejména pak ekoagroturistiky je spatřován i ve způsobu hospodaření v krajině a částečným samozásobitelstvím. Pouze kulturně obhospodařovaná krajina je potenciálem pro rozvoj turistiky na venkově.

Na sociální úrovni přináší agroturistika interakce mezi místními obyvateli a návštěvníky. Zejména pak obyvatelé větších měst mají příležitost poznat skutečný život na venkově, resp. na farmě. U místních obyvatel může dojít k uvědomění si hrdosti na místo, odkud pocházejí. U farmářů vzbuzuje agroturistika určitou společenskou prestiž. Diverzifikace činností na farmě vede také ke snaze získání nových znalostí a pravidelnému vzdělávání. Akpinar et al. (2003) ve své studii uvedli, že agroturistika je vhodnou aktivitou rovněž pro ženy. Zatímco zemědělské práce jsou spíše doménou mužů, ženy se tak mohou realizovat na poli agroturistiky.

Agroturistika však musí být poskytována pouze v omezeném měřítku, v menších ubytovacích zařízeních, jedině tak lze předejít některým negativním vlivům jako je například turistická iritace, kterou charakterizuje Pásková (2012) jako míru nevraživosti rezidentů ve vztahu k návštěvníkům. Se zvyšujícím se počtem turistů je patrný vývoj vztahu mezi oběma skupinami od euforie, přes apatii a znechucení až k antagonismu.

Provedená SWOT analýza v tabulce č. 1 naznačuje příchod nových aktivit a činností zároveň jako hrozbu i příležitost. Mnoho různých aktivit provozovaných na ekologicky hospodařících farmách lze rozvíjet, jsou jimi například kurzy zdravého vaření, bylinkářství, minizoo pro děti, hippoturistika, řemeslné dílny, samosběr ovoce a zeleniny. Některé nové aktivity, jejichž příchod již můžeme sledovat ve venkovském cestovním ruchu obecně, jako jsou například jízdy terénními auty nebo čtyřkolkami, nepovolený lov zvěře či komerční, nepřiměřené oživování prvků lidové kultury, naopak nejsou ve vztahu k udržitelnému rozvoji venkova žádoucí. Doprovodné aktivity agroturistiky by tak vždy měly mít vztah k venkovské mentalitě, měly by reprezentovat historické a přírodní zázemí venkova a měly by těžit ze specifík daného venkovského prostředí.

Vzhledem k tomu, že agroturistika svou povahou respektuje přirozené přírodní a životní prostředí, přispívá ke krajínovorbě, poskytuje potřebnou interakci mezi městským a venkovským obyvatelstvem, přináší ekonomický užitek lze tuto formu cestovního ruchu považovat za udržitelnou.

7 Příklady dobré praxe

Ve vazbě na literární rešerši a výsledky dotazníkového šetření byly zvoleny dva příklady farem hospodařících v režimu ekologického zemědělství a zároveň zabývajících se agroturistikou. Tyto příklady rovněž odpovídají očekávání turistů projevených v dotazníkovém šetření. Následující příklady dobré praxe poukazují na význam ekologického zemědělství a agroturistiky pro udržitelný rozvoj venkova.

7.1. Příklad dobré praxe – Galloway farma

Pro příklad dobré praxe zemědělského hospodaření s přímým vlivem na udržitelný rozvoj venkova byla zvolena Galloway farma. Tato rodinná farma představuje moderní zemědělské hospodaření s promyšlenou diverzifikací podnikání. Hospodaří v režimu ekologického zemědělství, zabývá se rovněž agroturistikou a svými aktivitami se snaží přispívat ke krajinotvorbě venkovského prostředí.

Galloway farma byla založena v roce 1995 a vznikla rekonstrukcí zdevastovaného, bývalého JZD. Farma se nalézá v malé obci Roupov v Plzeňském kraji. Dle Perlína (2010) a jeho typologii venkovských oblastí, lze oblast, kde se farma nachází označit jako „Chudé Sudety“, tedy oblast, jež byla negativně poznamenána nedávnou historií. Dané území však disponuje přírodním potenciálem a v současné době lze tuto oblast označit jako vhodnou k rozvoji rekreace a turistiky.

Farma hospodaří v nadmořské výšce 450 – 500 m.n.m na celkové ploše 225 ha převážně travních porostů, z celkové výměry půdy tvoří 14 ha orná půda, kde jsou pěstovány zejména krmné obiloviny. Od roku 1997 se na farmě hospodaří v systému ekologického zemědělství.

Farma se zaměřuje převážně na pastevní chov masného skotu plemen Galloway a Shorthorn. Hlavními cíli farmy jsou produkce kvalitních plemenných býků a jalovic a zároveň produkce hovězího masa. Stádo zahrnuje celkem 280 kusů. Telata vyrůstají vždy s matkami na pastvinách. Výživu tvoří pouze tráva a v případě potřeby seno a senáž, nekrmí se žádnými směskami ani granulami, odpadají tak hormony, těžké kovy, pesticidy a antibiotika v krmivech.

Od roku 2010 jsou na farmě v provozu vlastní jatka s bourárnou a prodejnou. Zvířata tak nejsou nadbytečně stresována dlouhým transportem na vzdálená jatka. Po vyzrání a rozbourání masa je možné zakoupit ho v čerstvé podobě přímo ze dvora farmy. Nejčastějšími spotřebiteli jsou soukromé osoby, které si kvalitní maso kupují pro vlastní spotřebu v domácnosti. Hovězí maso z Galloway farmy je certifikováno jako BIO – potravina s právem užívat značku Česká kvalita.

Dalšími zvířaty na farmě jsou koně, konkrétně indiánské plemeno Appaloosa vhodné k westernovému ježdění. Na farmě mohou zájemci vyzkoušet jízdu na koních pod vedením instruktora. Farma rovněž nabízí možnost ustájení koní a pronájem haly pro ježdění či venkovní jízdárnu.

Majitelům a zároveň provozovatelům farmy není lhostejný vzhled krajiny v okolí. Oblast kolem obce Roupov je územím s nedostatkem vody a absencí vodních toků. Rodina farmáře se tak rozhodla zvelebit krajinu formou její revitalizace v podobě vybudování několika rybníků o celkové rozloze 3,5 ha. Největší z těchto rybníků slouží k rybolovu. Okolo těchto rybníků se pase stádo ovcí plemene Zwartbles a celkově tak dotváří dojem estetické kulturní krajiny.

Jak již bylo uvedeno výše, Galloway farma se rovněž věnuje agroturistice. Hostům nabízí ubytování v tříhvězdičkovém Pensionu Country – relax, disponujíc osmi zařízeními pokoji s kapacitou 20 lůžek. Pro trávení volného času nabízí penzion svým zákazníkům aktivity, jimiž jsou, vyjížďky či výcvik jízdy na koni, možnost zahrát si tenis na kurtech, rybaření na rybníku, cyklistika a turistika po vyznačených stezkách obklopujících farmu, houbaření v přilehlých lesích, návštěva hradu Švihov, vzdáleného 9 kilometrů od farmy či obecního koupaliště vzdáleného 200 metrů od farmy. Mezi hosty farmy patří jak čeští, tak i zahraniční turisté. Farma rovněž disponuje vlastní restaurací, ve které nabízí hovězí, jehněčí a rybí maso výhradně z vlastní produkce. V současné chvíli byl však provoz restaurace omezen na dobu konání akcí či zvláštní objednávky hostů.

Galloway farma je zároveň místem konání nejrůznějších událostí, seminářů či závodů určených jak ubytovaným hostům, tak široké veřejnosti. Mnoho z nich je zaměřeno na jezdecký sport a dobytkařské disciplíny, ale konají se zde také dny otevřených dveří, farmářské slavnosti, ochutnávky domácích produktů a jiné. Farma je také místem pro výměnu zahraničních zkušeností. Naposledy zde byla v srpnu 2014 přivítána návštěva estonských zemědělců

zajímajících se o ekologické hospodaření. Pravidelně se zde dále konají odborné exkurze s výkladem pro studenty zaměřené na zemědělství.

Všechny tyto aktivity zaměstnávají celou rodinu farmáře a poskytují zaměstnání dalším lidem na pozicích zemědělské i nezemědělské povahy, jako jsou například pracovník živočišné výroby, traktorista, kombajnista, administrativní pracovník/pracovnice, účetní, instruktor/instruktorka jízdy na koni, recepční penzionu, uklízečka, řezník, kuchař/kuchařka, číšník/číšnice, prodavač/prodavačka, show manager a další.

Propagaci farmy lze považovat za velmi promyšlenou. Své potenciálních klienty oslovuje farma na webových stránkách farmy a penzionu, na sociální síti Facebook, dále využívá propojení na portály www.kudyznudy.cz, www.prazdninynavenkove.cz, a www.ceskyfarmer.cz. O farmě se rovněž píše v časopisech zaměřených na jezdeckví, western a faunu a rovněž v regionálních a místních denících a jiných novinách. Presentaci farmy také přispělo získání titulu Farma roku 2013 ve stejnojmenné soutěži pořádané Asociací soukromého zemědělství.

7.2. Příklad dobré praxe - Farma Menšík

Rodinná Farma Menšík se nachází v Beskydech, v obci Kunčice pod Ondřejníkem, kraji Moravskoslezském. Farma hospodaří od roku 1992, nyní na 120 ha půdy v režimu ekologického zemědělství a zabývá se zejména chovem krav a produkcí mléka. Veškerá produkce farmy je certifikována jako „bio“. V roce 2011 byla jako součást farmy vybudována vlastní mlékárna. Mezi její produkci patří mléko a výrobky z něj, jako jsou sýry, tvaroh, jogurty, zakysané výrobky, které jsou posléze prodávány přímo „ze dvora“ farmy nebo na farmářských trzích. Mléko a mléčné výrobky jsou označeny značkou „Regionální potravina Moravskoslezský kraj“ a „Beskydy originální produkt“, které zaručují úroveň kvality, chuti, místní suroviny a tradiční receptury. Farma Menšík funguje zároveň jako distribuční místo odběru tzv. bedýnek partnerské farmy, jež produkuje ovoce, zeleninu a brambory.

Od roku 2010 se farma zabývá agroturistikou, když poskytuje ubytování ve vlastním apartmánu. Farma svým hostům nabízí prohlídku farmy a zemědělských strojů, prohlídku mlékárny s ukázkou výroby, půjčovnu kol a zprostředkuje vyjížděky na koních. Apartmán je

certifikován Svazem venkovské turistiky. Hosty farmy jsou nejčastěji mladé rodiny s dětmi, žijící ve městech. Farma získala certifikát Baby friendly, jako místo vhodné pro rodiny s dětmi.

Farma se nejvíce prezentuje v prostředí internetu, kde má vlastní webové stránky a dále na sociálních sítích, zde informuje o aktuálním dění a novinkách na farmě. Partnerem v propagaci je však také turistický portál www.beskydyportal.cz, kde jsou sdruženy turistické informace pro oblast Beskydy – Valašsko. Dalšími partnery jsou podnikatelé v oblasti, např. pohankový mlýn či výrobce olivového oleje.

8 Závěr

Cílem této práce bylo analyzovat význam ekologického zemědělství a agroturistiky, zhodnotit jejich přínosy z hlediska udržitelného rozvoje venkova, nastínit možné bariéry dalšího rozvoje a stanovit doporučení pro budoucí rozvoj.

Na počátku práce byly stanoveny tři hypotézy, jež tato práce přijala:

1. Ekologické zemědělství ve spojení s agroturistikou je perspektivní formou zemědělského hospodaření s ohledem na udržitelný rozvoj venkova.

Analýzou vědeckých a odborných zdrojů k dané problematice, bylo potvrzeno, že hospodaření v ekologickém režimu vede k holistickému chápání přírody na venkově. Ve společnosti je ekologický zemědělec často chápán jako tvůrce krajiny. Ačkoli výnosy ekologického zemědělství mohou být oproti konvenčnímu zemědělství nižší, díky podpoře ze strany státu a Evropské unie jsou však ekologičtí zemědělci schopni se uživit a vyprodukovat zdravé, kvalitní a k přírodě šetrné produkty. Navíc diverzifikace činností do podoby agroturistiky, představuje dodatečný zdroj příjmů podnikatelů v zemědělství. V případě neúrody může právě agroturistika kompenzovat zemědělci ušlé příjmy. Ekologické zemědělství i agroturistika přináší nové možnosti uplatnění místním obyvatelům. Agroturistika provozovaná na ekologicky hospodařících farmách představuje pro její účastníky jedinečnou možnost seznámit se s čistě přírodními postupy zemědělství, s absencí používání umělých hnojiv, pesticidů či hormonů. Dotazníkovým šetřením byl zjištěn potenciální zájem respondentů o agroturistiku. Více jak polovina dotázaných, která se agroturistiky dosud neúčastnila, uvedla, že o agroturistice, jako vhodné formě dovolené, již někdy uvažovala. Většina dotázaných by dokonce preferovala agroturistiku v České republice před agroturistikou zahraniční.

2. Český turista má zájem o agroturistiku provozovanou na ekologicky hospodařících farmách.

Hypotéza byla přijata na základě výsledků dotazníkového šetření, kdy nadpoloviční většina respondentů uvedla, že by při výběru farmy preferovala ekologicky hospodařící farmu. Bariérou vyššího zájmu účastníků o agroturistiku může být nedostatečná informovanost a povědomí o agroturistice a ekoagroturistice a jejích službách. Informovanost a povědomí o agroturistice a ekoagroturistice lze vylepšit promyšlenou propagací. Výhodné je pro podnikatele v agroturistice zapojení se do regionálního produktu cestovního ruchu, využití

certifikace služeb a produktů a nabídnout zajímavou a pestrou nabídku doplňkových aktivit ve vztahu k venkovskému prostředí.

3. Produkt, jež účastník agroturistiky očekává, přispívá k udržitelnému rozvoji venkova.

Z analýzy výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že respondenti, kteří se agroturistiky dosud neúčastnili a uvažovali o agroturistice jako vhodné formě dovolené, si ji představují jako dovolenou v souladu s přírodou. Očekávají odpočinek od města a poznání reálného života na venkově. Aktivita, které by respondenti při agroturistice nejčastěji chtěli provozovat a jimiž jsou, poznávání venkova a přírody v okolí, účastnění se na typicky venkovských událostech a konzumace na farmě vyprodukovaných potravin, lze označit za nenarušující integritu venkova a jeho prostředí. Za těchto podmínek lze potvrdit, že agroturistika přispívá k udržitelnému rozvoji venkova.

9 Seznam použité literatury

- Aikaterini, G.; Ioannis, S., Thanasis, K. 2001. Is agrotourism 'agro' or 'tourism'? Evidence from agrotourist holdings in Lesvos, Greece. *Anatolia*. 12 (1). 6-22.
- Akpınar, N., Talay, I., Ceylan, C., Gündüz, S. 2005. Rural women and agrotourism in the context of sustainable rural development: A case study from Turkey. *Environment, Development and Sustainability*. 6 (4). 473-486.
- Baďo, K. 2014. Přínos soutěže Vesnice roku pro rozvoj venkovských komunit. Diplomová práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů. Praha. 72 s.
- Bengtsson, J., Ahnström, J., Weibull, A.Ch. 2005. The effects of organic agriculture on biodiversity and abundance: a meta-analysis. *Journal of Applied Ecology*. 42. 261-269.
- Binek, J., Toušek, V., Galvasová, I., Věžník, A., Kunc, J., Seidenglanz, D., Halásek, D., Řehák, S. 2007. Venkovský prostor a jeho oživení. Georgetown. Brno. 140 s. ISBN: 80-251-19-5.
- Binek, J., Svobodová, H., Holeček, J., Galvasová, I., Chabičovská, K. 2009. Synergie ve venkovském prostoru. GaREP Publishing. Brno. 96 s. ISBN: 978-80-904308-0-8.
- Blažek, P., Kubálek, M. 2008. Kolektivizace venkova v Československu 1948-1960 a středoevropské souvislosti. Portál. Praha. 330 s. ISBN: 978-80-7363-226-7.
- Boggia, A., Rocchi, L., Paolotti, L., Musotti, F., Greco, S. 2014. Assessing Rural Sustainable Development potentialities using a Dominance-based Rough Set Approach. *Journal of Environmental Management*. 144. 160-167.

- Česko. Zákon č. 242 ze dne 9. srpna 2000 o ekologickém zemědělství. In: Sbírka zákonů České republiky. 2000. částka 73. s. 3499. Dostupné také z <http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_zakon-2000-242-viceoblasti.html>.
- Česko. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000 o obcích. In: Sbírka zákonů České republiky. 2000. částka 38. s. 1800. Dostupné také z <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=128&r=2000>>.
- Česko. Zákon č. 17 ze dne 16. ledna 1992 o životním prostředí. In: Sbírka zákonů České republiky. 1992. částka 4. s. 81. Dostupné také z <http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/ostatni/Legislativa-ostatni_uplna-zneni_zakon-1992-17.html>.
- Dlouhý, J., Urban, J. 2011. Ekologické zemědělství bez mýtů: Fakta o ekologickém zemědělství a biopotravinách pro média. Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství. Olomouc. 25 s. ISBN: 978-80-87371-13-8. Dostupné také z: <www.bio-info.cz>.
- Dvorský, J., Urban, J. 2011. Základy ekologického zemědělství podle nařízení Rady (ES) č. 834/2007 a Nařízení Komise (ES) č. 889/2008 s příklady. ÚKZÚZ. Brno. 109 s. ISBN: 978-80-7401-051-4.
- Freemark, K.E., Kirk, D.A. 2001. Birds on organic and conventional farms in Ontario: partitioning effects of habitat and practices on species composition and abundance. *Biological Conservation*. 101. 337–350.
- Fuchs, S., Stein-Bachinger, K. 2008. Nature Conservation in Organic Agriculture – a manual for arable organic farming in north-east Germany. Bioland Verlags GmbH. Mainz. 144 s. ISBN: 978-3-934239-35-7.

- Gabriel, D., Sait, S. M., Hodgson, J. A., Schmutz, U., Kunin, W. E., Benton, T. G. 2010. Scale matters: the impact of organic farming on biodiversity at different spatial scales. *Ecology Letters*. 13. 858–869.
- Jeníček, V. a kol. 2010. *Vyvážený rozvoj: na globální a regionální úrovni*. C. H. Beck. Praha. 132 s. ISBN: 978-80-7400-195-6.
- Kirařová, A. 2003. *Marketing destinace cestovního ruchu*. 174 s. Ekopress. Praha. ISBN: 80-86119-56.
- Kromp, B. 1989. Carabid beetle communities (Carabidae, Coleoptera) in biologically and conventionally farmed agroecosystems. *Agriculture, Ecosystems and Environment*. 27. 241–251.
- Linhart, J., Petrušek, M., Vodáková, A., Maříková, H. 1996. *Velký sociologický slovník*. 1183 s. Karolinum. Praha. ISBN: 80-7184-310-5.
- Macháček, J., Říhová, G., Kolařík, P., Jílek, P., Pova, P., Silovská, H., Tomešová, J. 2012. *Venkov v rámci inovativních přístupů*. Alfa Nakladatelství. Praha. 127 s. ISBN: 978-80-87197-51-6.
- Maier, K. 2012. *Udržitelný rozvoj území*. Grada. Praha. 256 s. ISBN: 978-80-247-4198-7.
- Meadows, D., Meadows, G., Randers, J., Behrens, W. 1972. *The Limits to Growth*. Universe Books. New York. 205 s. ISBN: 0-87663-165-0.
- Mezřický, V. (ed.) 2005. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. Portál. Praha. 208 s. ISBN: 80-7367-003-8.
- Ministerstvo zemědělství. 2011. *Akční plán České republiky pro rozvoje ekologického zemědělství v letech 2011-2015*. Ministerstvo zemědělství. 34 s. ISBN: 978-80-7434-007-9. Dostupné také z <www.bioinstitut.cz>.

- Moldan, B. 2001. (Ne)udržitelný rozvoj ekologie – hrozba i naděje. Karolinum. Praha. 141 s. ISBN: 80-246-0286-5.
- Moravec, I., Novotný, R., Bocher, A., Mamdy, J.F., Chladek, K., Leuthold, M. 2007. Venkovská turistika v Rakousku, České republice a Francii: Koncept, aktivity a vzdělávání. Centrum pro komunitární práci. České Budějovice. 78 s. ISBN: 978-80-86902-50-0.
- Niggli, U., Fließbach, A., Hepperly, P., Scialabba, N. 2009. Low Greenhouse Gas Agriculture: Mitigation and Adaptation Potential of Sustainable Farming Systems. FAO. Rome. 21 s. 2. 1-7.
- OECD. 2003. Organic Agriculture: Sustainability, Markets and Policies. CABI Publishing. Washington DC. 406 s. ISBN: 92-64-101150-0 (sborník Darryl Jones: Organic Agriculture, sustainability and Policy).
- Papoušek, J. 2000. Hovory o ekologii: cesty k trvale udržitelnému Česku. Portál. Praha. 184 s. ISBN: 80-7178-483-4.
- Pásková, M. 2012. Environmentalistika cestovního ruchu. Czech Journal of Tourism. 1 (2). 77-113.
- Pásková, M., Zelenka, J. 2002. Výkladový slovník cestovního ruchu. Ministerstvo pro místní rozvoj. Praha. 448 s. ISBN: 80-239-0152-4.
- Pělucha, M. (eds.). 2012. Venkov na prahu 21. století. Alfa nakladatelství. Praha. 319 s. ISBN: 978-80-87197-49-3.
- Rada vlády pro udržitelný rozvoj. 2010. Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky. Ministerstvo životního prostředí. 96 s. ISBN: 978-80-7212-536-4.

- Ryglová, K., Burian M., Vajčnerová, I., 2011. Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi. Grada Publishing. Praha. 216 s. ISBN: 978-80-247-4039-3.
- Schöppner, A. 1988. Urlaub auf dem Bauernhof: Eine fremdenverkehrsgeographische Untersuchung der Angebots – und Nutzerstrukturen in der Bundesrepublik Deutschland. Bochum: Geographisches Institut Ruhr – Universität Bochum. 173 s. ISBN: 3-925143-08-4.
- Slepíčka, A. 1981. Venkova a/nebo město: lidé, sídla, krajina. Svoboda. Praha. 367 s.
- Sysel, J., Zurynek, J. 2009. Management cestovní kanceláře a cestovní agentury. Univerzita Jana Amose Komenského Praha. 120 s. ISBN: 978-80-867-2378-5.
- Thöndlová, G. 2011. Komparativní analýza agroturistiky v České republice a ve Svobodném státu Bavorsko. Národohospodářský ústav Josefa Hlávky. Praha. 131 s. ISBN: 978-80-86729-67-1.
- Tomšík, K. 2009. Vývoj a perspektivy evropského venkova. Wolters Kluwer ČR. Praha. 208 s. ISBN: 978-80-7357-495-6.
- World Commission on Environment and Development. 1987. Our common future. Oxford University Press, Oxford, 383 s. ISBN: 0-19-282080-X.

10 Seznam internetových zdrojů

- Český statistický úřad. Postavení venkova v krajích ČR [online] 1. prosince 2009 [cit. 2014-09-12]. Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/postaveni_venkova_v_krajich_cr>.
- Kořínková-Selfertová, E. Zaměstnanost v zemědělství loni klesla, ale tempo se zpomalilo [online]. Zemědělec. 30. července 2014. [cit. 2014-10-02]. Dostupné z <<http://zemedelec.cz/zamestnanost-v-zemedelstvi-loni-klesla-ale-tempo-se-zpomalilo/>>.
- Ministerstvo zemědělství ČR. Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky [online]. Ministerstvo zemědělství ČR. [cit. 2015-01-03]. Dostupné z <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/koncepce-a-strategie/narodni-strategicky-plan-rozvoje-venkova.html>>.
- Ministerstvo zemědělství ČR. Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013 [online]. Ministerstvo zemědělství ČR 14. dubna 2014. [cit. 2015-01-03]. Dostupné z <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/programove-dokumenty/>>.
- Ministerstvo zemědělství ČR. Program rozvoje venkova České republiky na období 2014-2020 – Verze schválená vládou ČR dne 9.7.2014 [online]. Ministerstvo zemědělství ČR 25. července 2014. [cit. 2015-01-03]. Dostupné z <<http://www.szif.cz/cs/prv2014>>.
- Perlín, R. Venkov, typologie venkovského prostoru [online]. Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 2014-11-29]. Dostupné z <www.mvcr.cz/soubor/perlin-pdf.aspx>.

- Ústav zemědělské ekonomiky a informací. Statistická šetření ekologického zemědělství – Základní statistické údaje (2013) [online]. Ústav zemědělské ekonomiky a informací. 2. prosince 2014. [cit. 2015-01-03]. Dostupné z <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologickezemedelstvi/aktuality/statisticka-setreni-ekologickeho-4.html>>.
- Vláda České republiky. Obnovená strategie EU pro udržitelný rozvoj [online]. Vláda České republiky. [cit. 2014-12-29]. Dostupné z <[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFHD4PB3](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFHD4PB3)>.

11 Seznam obrázků, tabulek a grafů

- Obrázek č. 1 Logo EU pro ekologickou produkci
- Obrázek č. 2 Národní logo – Produkt ekologického zemědělství
- Tabulka č. 1 SWOT analýza
- Graf č. 1 Vývoj počtu farem v ekologickém zemědělství České republiky v letech
- Graf č. 2 Vývoj celkové výměry půdy v ekologickém zemědělství v letech
- Graf č. 3 Počet ekofarem v krajích v roce 2013
- Graf č. 4 Důvod nezájmu o agroturistiku
- Graf č. 5 Důvody pro trávení dovolené v podobě agroturistiky
- Graf č. 6 Zdroje informací o agroturistice
- Graf č. 7 Doplnkové aktivity při agroturistice
- Graf č. 8 Ideální délka dovolené ve formě agroturistiky
- Graf č. 9 Preference farmy hospodařící výhradně ekologickým způsobem
- Graf č. 10 Hlavní význam agroturistiky dle respondentů
- Graf č. 11 Počet členů v domácnosti
- Graf č. 12 Věková kategorie

- Graf č. 13 Nejvyšší dosažené vzdělání
- Graf č. 14 Počet obyvatel obce/města bydliště

12 Seznam příloh

- Příloha Dotazník

Příloha Dotazník

Dobrý den,

znáte agroturistiku? Jedná se o turistické nebo rekreační pobyty na agrofarmách provozovaných malými, soukromými zemědělci. Účastník agroturistiky je vtažen do prostředí zemědělských činností a je na něm, zda se bude aktivně podílet na chodu farmy nebo bude „jen“ přihlížet a vnímat atmosféru venkova. Jako studentka magisterského studia oboru Rozvoj venkovského prostoru si Vás dovoluji požádat o vyplnění krátkého dotazníku, jehož výsledky budou použity pro diplomovou práci. Dotazník je zcela anonymní a je určen těm, kteří se dosud agroturistiky neúčastnili. Jeho cílem je zjistit zájem a obecné povědomí o agroturistice. Zvolené odpovědi prosím zakroužkujte a kde je uvedeno vypište. Pokud není uvedeno jinak, vyberte vždy jednu odpověď. Za spolupráci Vám předem velmi děkuji.

Hana Březinová

DOTAZNÍK

1. Uvažujete nebo uvažoval(a) jste někdy o tom, že byste trávil(a) dovolenou ve formě agroturistiky ?

- a) ano
- b) ne

1b.). Z jakého důvodu neuvažujete o trávení dovolené v podobě agroturistiky ?
Zvolit můžete více variant.

- a) pro trávení dovolené preferuji pobyt ve městě před pobytem na venkově
- b) nezajímám se o oblast zemědělství ani o hospodaření na farmách
- c) nepředpokládám vysokou kvalitu poskytovaných služeb (zejména ubytování a stravování)
- d) nemám dostatek informací o agroturistice, proto jsem o této formě dovolené ještě nikdy neuvažoval(a)
- e) jiné (vypište, prosím).....

Nyní, prosím přeskočte na otázku č. 9.

2. Z jakého důvodu byste se chtěl(a) agroturistiky účastnit ?

Zvolit můžete více variant.

- a) odpočinek od města
- b) dovolená v souladu s přírodou
- c) zájem o hospodářské a zemědělské činnosti
- d) podpora malých zemědělců
- e) kvůli dětem
- f) jiné (vypište, prosím).....

3. Odkud jste se o agroturistice dozvěděl(a) ?

Zvolit můžete více variant.

- a) televize, rozhlas
- b) tisk (noviny, letáky, informační brožury)
- c) internet
- d) od známých
- e) jinde (vypište, prosím).....

4. Preferoval(a) byste dovolenou v podobě agroturistiky v České republice oproti zahraničí ?

- a) ano
- b) ne

5. Jakých aktivit byste se chtěl(a) při agroturistice účastnit ?

Zvolit můžete více variant.

- a) poznávání venkova a přírody v okolí
- b) pomáhat při pěstování ovoce a zeleniny
- c) podílet se na péči o zvířata
- d) jízda na koni
- e) konzumace čerstvých a na farmě vyprodukovaných potravin (např. ovoce, zeleniny, mléka, sýrů)
- f) účastnit se typických venkovských událostí (např. dožínky, masopust, zabíjačka, vinobraní apod.)
- g) jiné (vypište, prosím).....

6. Jak dlouho by měla dovolená ve formě agroturistiky ideálně trvat ?

- a) 1 - 3 dny
- b) 4 - 7 dní
- c) déle

7. Je pro Vás důležité, zda Vámi zvolená farma hospodaří výhradně ekologickým způsobem (tzn. v souladu s přirozeným koloběhem přírody, bez použití umělých hnojiv, pesticidů, hormonů apod.) ?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

8. V čem, dle Vašeho názoru, spočívá hlavní význam agroturistiky ?

- a) poskytnout pohodovou a klidnou dovolenou na venkově šetrnou k životnímu, resp. venkovskému prostředí
- b) poznání skutečného života na venkově a s tím souvisejících zemědělských a hospodářských činností
- c) podpora malých, domácích zemědělců
- d) jiné (vypište, prosím).....

9. Kolik členů bydlí ve Vaší domácnosti ?

- a) 1 - 2
- b) 3 - 4
- c) 5 - 6 d) více

10. Pohlaví

- a) muž
- b) žena

11. Věková kategorie

- a) 18 - 30 let
- b) 31 – 45 let
- c) 46- 55 let
- d) 56 let a více

12. Nejvyšší dosažené vzdělání

- a) základní
- b) vyučen, střední bez maturity
- c) střední s maturitou
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské

13. Uveďte počet obyvatel obce/města, ve kterém bydlíte

- a) do 2000 obyvatel
- b) do 50 000 obyvatel
- c) do 500 000 obyvatel
- d) více než 500 000 obyvatel

Datum vyplnění:

Máte-li doplňující komentáře k předešlým otázkám, prosím vypište: